

**Program wyborczy
LEWICY I DEMOKRATÓW**

**Nowa polityka
Nowa nadzieja**

9 WRZEŚNIA 2007

IV Rzeczypospolita okazała się mitem – fałszywym, bałamutnym i wyprowadzającym nas na manowce. Projekt „państwa prawa i sprawiedliwości”, „państwa solidarnego” zamieniony został w swoje przeciwieństwo – zepsute prawo, zawłaszczone państwo, podzielone społeczeństwo.

Polska potrzebuje innego programu – odpowiedzialnego, opartego na zaufaniu do ludzi, na współpracy, na prawie, które służy ludziom i jest podstawą rozwoju kraju. Na wykorzystaniu szans, który dał Polsce wspólny wysiłek i ciężka codzienna praca wolnych ludzi.

Miliony Polaków przyprowadziły nas do miejsca, o którym kilkanaście lat temu mogliśmy tylko marzyć. To wielki polski cud, który dokonał się od 1989 roku.

Ten cud jest dzisiaj marnotrawiony, a dorobek Polaków zagrożony. Trzeba powiedzieć: *dosyć!* i zaproponować program, który wykorzysta wielki, narodowy potencjał i pozwoli wrócić do najczystszych, najpiękniejszych polskich źródeł: polskiej demokracji, polskiej wolności, polskiej suwerenności, polskiej pozycji w Europie – Polski.

Porozumienie Lewica i Demokraci ma taki program i przedstawia go dzisiaj Polakom.

W obliczu przyśpieszonych wyborów, w warunkach głębokiego kryzysu politycznego wywołanego i zawinionego przez rządzącą partię, porozumienie Lewica i Demokraci przedstawia wyborcom projekt Polski innej niż ta, której obraz wyłania się po dwóch latach ostatnich rządów.

Tę odmienność programu uzasadniamy obecnym stanem państwa i społeczeństwa polskiego i widocznymi już dzisiaj wyraźnie zagrożeniami dla Polski, a także oceną wykonania przez PiS obietnic i zapowiedzi z 2005 roku. Uzasadniamy też skutkami społecznymi dwuletnich rządów PiS - klimatem lęku i narastającej niechęci do państwa i jego instytucji – często wyrażanego poczucia wstydu i zażenowania wobec wydarzeń na szczytach władzy i zakłamania, które tę władzę charakteryzuje. Ludzie potrzebują nowej polityki, która da im nową, spełnioną tym razem, nadzieję na prawdziwą zmianę, na Polskę, która będzie ich Polską.

Zanim przedstawimy cele naszego projektu dla Polski i propozycje rozwiązań, chcemy w oparciu o fakty przekazać wyborcom naszą diagnozę: Jaka jest Polska po dwóch latach realizacji programu PiS – jak spełnione zostały obietnice „państwa prawa i sprawiedliwości” i Polski solidarnej?

1. W ciągu dwóch lat doprowadzono do partyjnego zawłaszczenia i politycznego podporządkowania większości instytucji państwa i służb publicznych (w tym służby cywilnej), na niespotykaną skalę. Obsadzono zarządy i rady nadzorcze wszystkich spółek Skarbu Państwa partyjnymi działaczami i protegowanymi z naruszeniem w większości wypadków wymogu kompetencji. Przejęto zarządy i przeprowadzono czystki kadrowe w mediach publicznych czyniąc je dyspozycyjnymi wobec władzy. Uchwalono ustawę ograniczającą niezależność sądów powszechnych i przeprowadzono bezprecedensowe ataki na Trybunał Konstytucyjny i decyzje Sądu Najwyższego.

To psucie państwa połączone z wprowadzaniem autorytarnego stylu rządzenia (nazywanego eufemistycznie „silnym państwem”) obok gorszego funkcjonowania instytucji i urzędów państwowych, opóźnień w tworzeniu prawa i błędów decyzyjnych wynikających z bałaganu i niekompetencji, przyniosło już pierwsze, niebezpieczne dla państwa konsekwencje o długofalowych skutkach: uwolnienie spod kontroli prawa służb specjalnych i włączenie ich do walki politycznej oraz bezkarne naruszanie prawa i unikanie odpowiedzialności prawnej i politycznej przez wysokich urzędników państwowych. Ujawniane okoliczności wydarzeń związanych ze śmiercią Barbary Blidy i prowokacją CBA w Ministerstwie Rolnictwa i Rozwoju Wsi wskazują na

postępującą i niebezpieczną chorobę w sposobie sprawowania władzy. Zamiast obiecanego usunięcia z życia społecznego afer zafundowano Polakom aferalny system, instrumenty zapowiadanej walki z korupcją wykorzystano dla walki o zawładnięcie społeczeństwem i państwem.

Hasło „*państwo prawa i sprawiedliwości*” zamieniło się w rzeczywistości w swoje przeciwieństwo, a skutki nadużywania władzy zaczynają być groźne dla Polski.

2. Nastąpiło zahamowanie rozwoju społeczeństwa obywatelskiego. Wzmocniono nadzór administracji rządowej nad jego instytucjami: samorządem terytorialnym, organizacjami pozarządowymi i organizacjami samorządu zawodowego. W ciągu dwóch lat szybki przedtem rozwój organizacji pozarządowych został zatrzymany. Przygotowano przepisy umożliwiające przejmowanie kadrowe lub likwidację „niewygodnych” fundacji.

Zamiast przekształcać organizacje oraz korporacje zawodowe w skuteczne narzędzia utrzymywania wysokiego poziomu i kontroli zachowywania etycznych zasad uprawiania zawodu, podjęto działania w kierunku przejmowania przez państwo ich uprawnień i opanowywania kadrowego. Ustawa o spółdzielczości mieszkaniowej praktycznie likwiduje tę formę spółdzielczości i jest przygotowaniem do likwidacji spółdzielczości w ogóle. Przeprowadzane są zorganizowane ataki polityczne i medialne na cieszące się autorytetem środowiska i grupy społeczne, które dzielą ludzi zamiast ich łączyć w pracy dla kraju.

Polska, zamiast być krajem solidarności i współpracy społecznej, inspirowanej i wspieranej pomocą i opieką państwa, staje się coraz bardziej scentralizowanym państwem zarządzanym autorytarnie metodą organizowania konfliktów, skłócania i dzielenia społeczeństwa.

3. Nie zostały rozwiązane, ani nawet porządnie podjęte najważniejsze problemy społeczne Polaków: opieka zdrowotna, bieda i wykluczenie społeczne, wyrównanie szans edukacyjnych.

- Stan opieki zdrowotnej pogorszył się, dostępność do specjalistów trudniejsza, ceny leków rosną, zadłużenie szpitali pozostaje wysokie, pomimo znacznej ilości środków przeznaczonych na ochronę zdrowia.
- Nie poprawiła się sytuacja wykluczonych społecznie, nie zmniejszyło się rozwarstwienie ekonomiczne społeczeństwa. Jedyne pozytywne

fakt – znaczne zmniejszenie bezrobocia, jest głównie efektem prawie milionowej emigracji zarobkowej najbardziej przedsiębiorczych, przeważnie młodych ludzi, w dużej części bezpowrotnie utraconych dla kraju. Co paradoksalne według wyników badań „*Diagnoza społeczna 2007*” prowadzonych przez zespół prof. Czapińskiego, grupą społeczną, która najwięcej skorzystała na rządach „IV Rzeczypospolitej” jest są najwięksi przedsiębiorcy, zwani przez przywódcę PIS oligarchami.

- Nie zrobiono nic w sprawie wyrównania szans edukacyjnych dzieci i młodzieży, poza błędami, które zagroziły pogorszeniem tych szans (upadek przedszkoli wiejskich). Opracowanie i wdrożenie koncepcji poprawy poziomu dydaktycznego i wychowawczego szkoły polskiej oraz jej sprawności ekonomicznej i organizacyjnej zastąpiono programem represyjnym, który oddziałuje na skutki, a nie przyczyny negatywnych zjawisk wychowawczych.

Hasło „*Polska solidarna*” okazało się fikcją – zarówno w sferze tworzenia przez rządzących warunków rozwoju aktywnego społeczeństwa zdolnego do współpracy i wzajemnej pomocy, jak i w sferze rozwiązywania przez państwo najważniejszych problemów społecznych.

4. Korzystna jest jeszcze sytuacja w gospodarce. Wysoki wzrost gospodarczy, relatywnie niska, chociaż ostatnio rosnąca, inflacja, korzystny, choć pogarszający się bilans handlowy, przyrost inwestycji zagranicznych.

Coraz większym strumieniem płyną środki europejskie, przynosząc pożytek krajowi. Sytuacja ta nie jest zasługą obecnej ekipy rządzącej; złożyły się na nią: skutki prowadzonych przez wiele lat i wiele rządów reform gospodarczych (w tym istotnych zmian podatkowych i strukturalnych przeprowadzonych w poprzedniej kadencji), konsekwencje wejścia do Unii Europejskiej i zorganizowania w poprzedniej kadencji systemu absorpcji płynących z niej środków, wysiłek dostosowawczy polskich przedsiębiorców i wreszcie – korzystny wzrostowy okres cyklu koniunkturalnego.

Okazja na utrwalenie tych korzystnych zjawisk i procesów została jednak przez rządy PIS zmarnowana: nie doprowadzono do końca koniecznych reform gospodarczych, w tym najważniejszej – reformy finansów publicznych, odsunięto na długi okres wejście Polski do Europejskiej Unii Walutowej powodując groźną dla gospodarki presję na drożenie złotówki. Żadna z podjętych ważniejszych inicjatyw w polityce gospodarczej nie została dokończona. Zgodnie z opinią

specjalistów szansa na długi okres stabilnego, wysokiego wzrostu została stracona.

5. Pogorszyła się sytuacja międzynarodowa Polski. Fobie i kompleksy przywódców PIS, ich brak konstruktywnych inicjatyw i pozytywnej aktywności w polityce zagranicznej oraz niezdolność do realistycznej oceny sytuacji międzynarodowej w połączeniu z niekompetencją kierownictwa MSZ, wywołały znaczące pogorszenie stosunków z Niemcami i Rosją, osłabiły w istocie pozycję Polski w Unii Europejskiej i w regionie, spowodowały nieprzychylnie nastawienie europejskiej opinii publicznej. Rośnie, nie zawsze uzasadnione, zaangażowanie Polski w międzynarodowych akcjach wojskowych. W sprawach strategicznych dotyczących bezpieczeństwa Polski społeczeństwo nie jest informowane, a opinia konsultowana. Polska staje się niewiarygodna i mniej bezpieczna.

Diagnoza potwierdza tezę: potrzebna jest prawdziwa zmiana - nowy projekt dla Polski. Nie można dopuścić, aby zmarnowano dotychczasowy dorobek opłacony ciężkim trudem i ofiarnością milionów ludzi. Nie można pozostawić samych sobie ludzi przepelnionych lękiem przed biedą, chorobą, wykluczeniem. Nie można zaprzepaścić szansy młodych Polaków na lepszą przyszłość. Nie można pozwolić na Polskę opóźnioną, izolowaną w Europie.

Porozumienie Lewica i Demokraci proponuje Polakom wspólną pracę nad wprowadzeniem nowej polityki – polityki budzącej nadzieję, czyli:

- praworządne, ponadpartyjne, sprawne i przyjazne dla obywateli państwo,
- aktywne, rozwijające się społeczeństwo wolnych ludzi, oparte na wzajemnym zaufaniu i współpracy,
- bezpieczeństwo społeczne usuwające lęk przed utratą pracy, biedą, wykluczeniem i bezradnością wobec choroby,
- nowoczesny, oparty o równość szans system edukacji i gospodarkę opartą na wiedzy - spełniające oczekiwania młodego pokolenia wobec przyszłości i wychodzące naprzeciw pragnieniom wszystkich Polaków,
- politykę gospodarczą gwarantującą trwałą i zrównoważony wzrost gospodarczy, zapewniający realizację celów rozwojowych i priorytetów społecznych oraz sprawiedliwy podział efektów tego wzrostu,

- **wzrost bezpieczeństwa Polski, umocnienie jej suwerenności oraz autorytetu w Europie i świecie poprzez aktywność i inicjatywę w procesie pogłębiania integracji europejskiej, umacniania sojuszy oraz budowę dobrosąsiedzkich stosunków i regionalnej współpracy.**

I. Polska praworządna i ponadpartyjna

1. Diagnoza

Mamy do czynienia z zagrożeniem zasad ustrojowych przez podporządkowanie państwa i prawa jednej partii politycznej. Traktowanie prawa jako narzędzia do osiągnięcia celów politycznych, stosowanie wątpliwych, a niekiedy nawet niegodziwych metod walki o władzę i jej utrzymanie, naginanie prawa do potrzeb sprawujących władzę oraz działanie na granicy prawa – wszystko to stwarza zagrożenie dla praworządności.

Zagrożenie dla praworządności stwarza zwłaszcza kwestionowanie przez przedstawicieli władz wykonawczych niezależności władzy sądowniczej – w tym również Trybunału Konstytucyjnego - w imię praw większości parlamentarnej i jej rządu do decydowania o wszystkim w państwie, także do ograniczania niezależności władzy sądowniczej w drodze zmian w ustroju sądownictwa i w prawach sędziów. Nie do pogodzenia z zasadą podziału władz jest także praktyka niepowoływania sędziów przez Prezydenta mimo wniosku Krajowej Rady Sądownictwa.

Zaangażowanie prokuratury i służb specjalnych w realizację politycznych celów i interesów partii rządzącej oraz ich udział w kampaniach polityczno-propagandowych jest groźnym dowodem uwalniania się tych służb od nadzoru i kontroli państwa. Taki proces zawsze w historii kończył się przejściem przez służby specjalne rzeczywistej władzy. Mamy to jeszcze w pamięci.

Faktyczna likwidacja służby cywilnej oraz pełne podporządkowanie premierowi także tych kierowników urzędów administracji rządowej, którym prawo gwarantowało względną niezależność, godzi w bezstronność, profesjonalizm i polityczną neutralność urzędników, co zagraża prawu obywateli do dobrej administracji, zasadzie równości i prawu dostępu do służby publicznej na jednakowych zasadach.

Upartyjnienie przestrzeni publicznej przez poddanie Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji kontroli ugrupowań większościowych oraz rozmaite próby wywierania nacisków na media, stwarza zagrożenie dla pluralizmu i równości szans w rywalizacji politycznej.

Prawo, tworzone w nadmiarze i w pośpiechu, często wbrew zasadom legislacji i opiniom ekspertów, w warunkach naruszania obowiązujących procedur, a także bez udziału opozycji, zamiast służyć dobru wspólnemu, wyzwać solidarność między ludźmi, jest źródłem napięć, podziałów i konfliktów. Coraz częściej bywa ono traktowane jako wyraz woli konkretnej większości parlamentarnej, której wydaje się, że może wszystko, włącznie z ustalaniem przy pomocy prawa obowiązującej prawdy historycznej i nie jest ograniczona przez istnienie mniejszości.

Państwo, które jest dla obywateli wspólnym dobrem, a zatem powinno być przyjazne, otwarte, racjonalne, przejrzyste, przewidywalne i pozbawione arbitralności, staje się coraz bardziej represyjne. Przez swoje zaangażowanie ideologiczno-polityczne oraz politykę historyczną i tworzenie klimatu nieufności i podejrzliwości staje się obce wielu obywatelom. Takiego państwa obywatele nie mogą szanować ani go lubić, a tym bardziej z nim współpracować; mogą się go jedynie bać, a później odrzucać. Takie państwo osłabia więzi społeczne, a krytyka elit i negowanie roli autorytetów oraz organizacji niezależnych od władzy, zmniejsza możliwości rozwoju społeczeństwa obywatelskiego.

Równocześnie zaniechano prac nad usprawnieniem i unowocześnieniem struktur i instrumentów działania państwa oraz zahamowano rozwój organizacji pozarządowych, które obok samorządów terytorialnych są fundamentem społeczeństwa obywatelskiego.

2. Cele programu Lewicy i Demokratów w zakresie umacniania demokratycznego państwa i rozwoju społeczeństwa obywatelskiego

Celem strategicznym i długofalowym jest obrona i utrwalenie postanowień obowiązującej Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, które tworzą podstawę demokratycznego państwa prawnego – Rzeczypospolitej praworządnej i ponadpartyjnej, mającej oparcie w godności człowieka, jako wartości i społeczeństwie obywatelskim, jako sile sprawczej rozwoju państwa.

Chodzi o demokrację, która zawdzięcza swą skuteczność nadrzędności prawa. Zapewnieniu praw i wolności człowieka i przyzwoleniu obywateli zdolnych do kontrolowania władz i współpracy z nimi w tworzeniu dobra wspólnego. Chodzi o państwo, w którym sukces wyborczy nie zwalnia od respektowania praw mniejszości i przestrzegania postanowień Konstytucji, a źródłem prawa ma być godność człowieka, nie zaś doraźna kalkulacja polityczna, wspólne dobro a nie chęć odwetu politycznego.

Chodzi też o to, by przywrócić wiarę, że życie publiczne nie jest walką układów, a w ustroju demokratycznym to, co łączy ludzi, a więc kultura, historia, wartości i prawa, jest silniejsze od polityki, która wprowadzie ich dzieli, lecz nie pozbawia radości i satysfakcji z przynależności do wspólnoty.

Cele szczegółowe dotyczą wykorzystania wartości i szans, jakie stwarza Polska demokratyczna, dla doskonalenia państwa i rozwoju społeczeństwa obywatelskiego:

- przywrócenie zasad i mechanizmów działania państwa demokratycznego;**
- poprawa jakości tworzenia prawa i funkcjonowania instytucji państwa, tak, aby państwo było sprawne i skuteczne w realizacji swoich funkcji i zadań;**
- budowa społeczeństwa informacyjnego.**

Propozycje rozwiązań oraz przewidywane efekty.

- 1. Konstytucja RP nie wymaga zasadniczych zmian. Należy jednak przeprowadzić analizę jej postanowień z punktu widzenia możliwości przeciwdziałania procesowi zawłaszczania państwa przez partie polityczne. Doświadczenia dziesięciolecia obowiązywania ustawy zasadniczej powinny być przedmiotem oceny, która może stać się przesłanką ewentualnych korekt.**

Analiza powinna także dotyczyć ewentualnej potrzeby korekt wynikających z przynależności do Unii Europejskiej. Postulujemy stworzenie Komisji Konstytucyjnej do spraw przeglądu postanowień Konstytucji dotyczących tych kwestii, złożonej z przedstawicieli Parlamentu, byłych Prezydentów i Premierów wolnej Rzeczypospolitej, Prezesów Trybunału Konstytucyjnego oraz wybitnych Konstytucjonalistów.

Wzmocnienie podstaw społeczeństwa obywatelskiego wymaga odpartyjnięcia samorządu terytorialnego, promowania organizacji społecznych, zrzeszeń, samorządu zawodowego, pracowniczego i gospodarczego, organizacji pozarządowych oraz spółdzielczości, a także rozwijania partnerstwa publiczno-prywatnego.

Zdając sobie sprawę z zagrożenia dla kultury konstytucyjnej jakie stwarzają zasługujące na społeczny sprzeciw i potępienie, arogancja i agresja w wypowiedziach polityków, w tym przedstawicieli władz, LiD

proponuje uchwalenie przez Sejm **KARTY STANDARDÓW POLITYCZNYCH** określającej normy postępowania obowiązujące zarówno partie, jak i ich członków w działalności politycznej. Będzie ona stanowiła zbiór zasad, którymi kierować się powinni urzędnicy państwowi, politycy oraz partie polityczne.

2. **Konieczne jest przywrócenie właściwych relacji między władzą publiczną a partiami tworzącymi polityczne zaplecze tej władzy. Należy więc odbudować zniszczoną służbę cywilną w taki sposób, aby zapewnić zawodowe, rzetelne, bezstronne i politycznie neutralne wykonywanie zadań państwa przez działający w urzędach administracji rządowej korpus służby cywilnej. Odpowiednie rozwiązania ustawowe powinny jednak spowodować, by konieczne zmiany nie dokonały się kosztem urzędników.**

Należy moralnie i ustawowo wykluczyć przeprowadzanie czystek w urzędach zaliczanych do władzy publicznej, w służbie dyplomatycznej, w radiu i telewizji, w spółkach, na które władza ma wpływ. Zmiany mogą dotyczyć jedynie wąskiego kręgu pracowników politycznych.

3. **Uwolnimy władzę sądowniczą od niebezpieczeństwa nacisków politycznych zagrażających niezależności sądów i niezawisłości sędziów. Wymaga to takich korekt w obowiązującym prawie, których przeprowadzenie – w porozumieniu z Krajową Radą Sądownictwa - jest konieczne w świetle krytyki, z jaką spotkały się w społeczeństwie, a także wśród sędziów, zmiany dokonane w prawie o ustroju sądów powszechnych.**

Wykluczymy wszelkie możliwości oddziaływania władzy wykonawczej na władzę sądowniczą, gdyż ryzyko funkcjonowania sędziów dyspozycyjnych wobec rządu zagraża podstawom demokratycznego państwa prawnego.

4. **Demokracja i praworządność w Polsce wymagają radykalnej decyzji – należy oddzielić prokuraturę od rządu. Wymaga to zmian ustawowych gwarantujących niezależność prokuratury. Prokuratura uwolniona od nacisków politycznych będzie skoncentrowana na wypełnianiu zadań ustawowych, wiarygodna i skuteczna. Prokurator Generalny powinien być powoływany na siedmioletnią kadencję, bez możliwości jej powtarzania, spośród sędziów Sądu Najwyższego lub Sądów Apelacyjnych.**

Należy zlikwidować Prokuraturę Krajową i Prokuratury Apelacyjne utworzyć na ich miejsce Prokuraturę Generalną. Naruszeniem godności obywateli i godności władzy jest teatralizacja i brutalizacja zatrzymań oraz wykorzystywanie postępowań karnych do auto promocji władzy i zwalczania przeciwników politycznych, w tym zwłaszcza w drodze nadużycia instytucji zatrzymania. Wymaga ustawowego rozwiązania problem przedłużania okresu tymczasowego aresztowania (tzw. areszt wydobywczy) oraz politycznego wykorzystywania zeznań świadków, których wiarygodność budzi wątpliwości.

- 5. Zapewnimy niezależność publicznego radia i telewizji publicznej od wpływu partii politycznych. Warunkiem wstępnym jest likwidacja Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji w jej obecnym kształcie.**
- 6. Konieczna jest ustawa o tworzeniu prawa, która wykluczy nadużywanie regulaminu Sejmu do forsowania projektów większości wbrew standardom demokratycznej dyskusji, uchwalania ustaw naruszających zasady przyzwoitej legislacji, do rządzenia przy pomocy ekspresowo uchwalanych i równie szybko nowelizowanych ustaw. Należy uniemożliwić dokonywanie zmian w kodeksach w warunkach ignorowania stanowiska ekspertów, z pominięciem właściwych procedur, pod wpływem populistycznych tendencji. Potrzebne jest również ustawowe rozwiązanie problemu wykonywania orzeczeń Trybunału Konstytucyjnego.**
- 7. Niezbędne jest wprowadzenie zmian w regulaminie Sejmu, które uniemożliwią większości pozbawianie opozycji, a nawet większości sejmowej, należnych jej praw do udziału w określaniu przedmiotu prac Izby i porządku tych prac.**
- 8. Zawłaszczanie państwa przez partie polityczne przejawia się także w upartyjnieniu historii. Oceny przeszłości podlegają manipulacjom podporządkowanym bieżącej rywalizacji politycznej ze szkodą dla dobra wspólnego i poczucia godności narodowej. Ci, którzy w przeszłości naruszali obowiązujące prawo, powinni ponieść odpowiedzialność przez prawo przewidzianą, zgodnie z zasadami i procedurami obowiązującymi w demokratycznym państwie prawnym. Uważamy, że Instytut Pamięci Narodowej w obecnym kształcie powinien zakończyć działalność, a zasoby archiwalne IPN powinny zostać przekazane odpowiednim archiwom państwowym.**

Postulujemy powołanie Komisji Prawdy i Pojednania. Komisja ta korzystając z materiałów archiwalnych, zeznań i oświadczeń osób

zainteresowanych lub pokrzywdzonych, uwzględniając kontekst historyczny zdarzeń, dokonywać będzie ocen politycznych i przekazywać je opinii publicznej lub – jeśli zaistnieje taka potrzeba – kierować do sądu akty oskarżenia.

9. Naszym zadaniem jest odpolitycznienie służby ochrony porządku i bezpieczeństwa. Zmiany powinny przynieść podniesienie ich poziomu fachowego i modyfikację procedur pozwalającą na skuteczną walkę z przestępczością, przy równoczesnym zachowaniu wysokiego standardu ochrony praw człowieka. W walce z przestępczością i korupcją potrzebne jest położenie większego nacisku na zapobieganie.

Konieczne jest dokonanie takich zmian w ustawie o Centralnym Biurze Antykorupcyjnym, by zmniejszyć ryzyko posługiwania się tą instytucją dla osiągnięcia doraźnych korzyści politycznych niegodziwymi metodami. Na jej czele powinna stanąć osoba niezależna politycznie i ciesząca się politycznym zaufaniem. CBA powinno ścigać przestępstwa rzeczywiste, a nie wytworzone wysiłkiem wyobraźni i staraniem funkcjonariuszy.

Rozwiązania wymaga problem zwiększenia skuteczności demokratycznej kontroli nad służbami specjalnymi, a zwłaszcza zakresem i zasadnością posługiwania się przez te służby środkami techniki operacyjnej, w tym podsłuchem. Punktem wyjścia do ewentualnego tworzenia rozwiązań prawnych w tej dziedzinie powinien być raport przygotowany przez właściwą komisję sejmową. Konieczne jest zwiększenie uprawnień komisji do spraw służb specjalnych Sejmu, co wiąże się z potrzebą uregulowania pozycji ustrojowej i zadań tej komisji w ustawie.

10. Zaproponujemy kodeks wyborczy porządkujący prawo wyborcze do wszystkich organów władzy publicznej. Kodeks ten umożliwi dokonywanie doraźnych zmian w ordynacjach i wprowadzi rozwiązania ułatwiające głosowanie oraz zwiększy frekwencje (np. głosowanie elektroniczne, pocztowe i dwudniowy termin głosowania).
11. Niezależnie od naprawy szkód wyrządzonych przez rządzącą partię Państwu Polskiemu w obecnej kadencji, konieczne jest usprawnienie reguł, procedur i organizacji procesów decyzyjnych w państwie - poprawa jakości tworzonego prawa i dostosowań prawa europejskiego poprzez zmiany instytucjonalne oraz przekształcenia obecnie obowiązujących procedur legislacyjnych. Utworzenie Narodowego Instytutu Programowania Strategicznego, działającego poza

administracją rządową, gromadzącego wybitnych ekspertów różnych dziedzin, opracowującego na zamówienie rządu i parlamentu oraz z własnej inicjatywy projekty ważnych programów długofalowych w dziedzinach istotnych dla społeczno-gospodarczego rozwoju kraju.

12. Zapewnienie przejrzystości działalności publicznej na każdym szczeblu działania, jako podstawy walki z korupcją; wprowadzenie zasady audytów wewnętrznych i zewnętrznych, usprawnienie systemu informowania społeczeństwa o działalności władz publicznych wszystkich rodzajów i szczebli oraz oddzielenie tej informacji od promocji politycznej, stworzenie prawnych i organizacyjnych warunków dla powstania rzeczywistej obywatelskiej kontroli władz przedstawicielskich.

13. Jednym z najistotniejszych zadań państwa jest budowa społeczeństwa informacyjnego. Jeden z zasadniczych elementów tego procesu to jak najszybsze z informatyzowanie administracji publicznej i umożliwienie obywatelom i biznesowi kontaktu elektronicznego ze wszystkimi szczeblami władz publicznych i załatwiania tą drogą konkretnych spraw. Chodzi o zrealizowanie zasady, że wszelkie czynności informatyzacji administracji mają przede wszystkim służyć obywatelowi i jego wygodzie w kontaktach z urzędem. Oznacza to umożliwienie obywatelom korzystania drogą elektroniczną z usług publicznych.

II. Polska ludzi wolnych

Doświadczenia ostatnich lat potwierdzają prawdę, znaną starszym demokratom, że wolność nie jest dana raz na zawsze, lecz wymaga stałego pielęgnowania i stałej ochrony instytucjonalnej. W społeczeństwie ludzi wolnych oznacza to konieczność podejmowania wielostronnych wysiłków.

Wolność osobista każdego obywatela wymaga rygorystycznego poszanowania i ochrony. Wolność obejmuje nietykalność osobistą, nienaruszalność miru domowego i tajemnicę korespondencji, wolność sumienia, wyznania i religii, wolność przekonań i ich głoszenia, prawo do ochrony życia prywatnego, czci i dobrego imienia, a także prawo do decydowania o swoim życiu osobistym.

W Polsce istniały już wcześniej sytuacje lub sfery życia, w których prawa człowieka były naruszane. W ostatnich latach sfera naruszeń jeszcze bardziej się zwiększyła, ze względu na działalność PiS, który ponad prawa jednostki przedkłada swój cel polityczny nadużywając państwowej retoryki.

Lewica i Demokraci – porozumienie polityczne, którego partie uczestniczące współtworzyły Konstytucję Rzeczypospolitej Polskiej uchwaloną w 1997 roku, pragnie bronić zawartych w niej praw i wolności. Dlatego w programie wyborczym przedstawia najistotniejsze problemy związane z naruszeniami praw i wolności i deklaruje ich rozwiązanie w przypadku objęcia władzy w wyniku korzystnego werdyktu wyborców. Przedkłada także propozycje konkretnych przedsięwzięć prawnych i organizacyjnych, które podejmie dla rozwiązania tych problemów.

1. Podstawowe problemy związane z naruszeniami praw i wolności obywateli:
  - 1) Dostęp do pomocy prawnej – wciąż nierozwiązana jest kwestia pomocy prawnej z urzędu, a ustawa zakładająca stworzenie nieodpłatnych biur pomocy prawnej jest dopiero na etapie uzgodnień międzyresortowych. Polska jest jednym z ostatnich państw, które nie uregulowało tego zagadnienia, które *de facto* prowadzi do prawnego wykluczenia dużej części społeczeństwa i uniemożliwia im dochodzenie swoich praw.
  - 2) Dostęp do informacji publicznej – obecnie korzystanie z tej wolności w wielu przypadkach napotyka na liczne przeszkody administracyjne

i sądowe. Zbyt szeroki jest katalog wyjątków od tego prawa; należy też przeanalizować przepisy o ochronie tajemnic państwowych – często są one wykorzystywane do ukrywania niewygodnych faktów, których ujawnienie nie zagroziłoby interesom państwa.

- 3) Wolność słowa – istnieje szereg nierozwiązanych problemów z zakresu wolności słowa, np. odpowiedzialność karna za zniesławienie, obrazę uczuć religijnych, krytykę władz, a jednocześnie tolerowania wypowiedzi nawołujących do przemocy, nietolerancji, rasizmu. Poważnym problemem jest też wolność słowa w korporacjach zawodowych – lekarskiej czy prawniczych oraz w spółdzielniach mieszkaniowych – tu niezbędne jest usunięcie przepisów, które przewidują surowe sankcje za krytykę czy wytykanie błędów innym członkom korporacji.
- 4) Wolność związkowa – wolność ta jest fikcją w wielu firmach prywatnych. Jest to szczególnie niepokojące w państwie, które szczyci się dziedzictwem ruchu związkowego.
- 5) Wolność organizowania pokojowych zgromadzeń – uregulowanie kwestii organizowania tzw. zgromadzeń spontanicznych oraz aspektów proceduralnych organizowania zgromadzeń.
- 6) Prawo do prywatności – należy szczególny nacisk położyć na nadzór nad służbami specjalnymi oraz policją w zakresie w jakim mogą naruszać prawo do prywatności (przeszukania, podsłuchy, kontrola korespondencji elektronicznej); potrzebne jest uchwalenie ustawy o czynnościach operacyjno-rozpoznawczych, która ułatwi kontrolę działań służb ingerujących w prawa jednostki.
- 7) Standardy działania wszelkich instytucji izolacyjnych – istnieje cały szereg słabości i wad, które wymagają usunięcia, aby dostosować polską praktykę do standardów europejskich:
  - przeludnienie w więzieniach;
  - złe warunki zdrowotne i żywieniowe;
  - ograniczone możliwości kontaktów z rodziną i bliskimi;
  - niepełna resocjalizacja i trudności w powrocie do normalnego życia;
  - poniżające traktowanie i pobicia;
  - agresja więźniów wobec siebie.
- 8) Dyskryminacja innych wyznań oraz osób bezwyznaniowych – w Polsce dyskryminowane są osoby innych wyznań oraz osoby bezwyznaniowe, np. nie są zapewniane lekcje etyki w szkołach, a nauczanie religii w szkołach ma często wręcz charakter obowiązkowy (strach przed wykluczeniem i dyskryminacją w szkole). Włączenia religii do średniej ocen ten problem tylko pogłębi. Ocena z religii, etyki powinna być wystawiana na odrębnym świadectwie.

- 9) **Dyskryminacja osób niepełnosprawnych – pomimo licznych działań na rzecz praw osób niepełnosprawnych, są one wciąż dyskryminowane. Liczne są też bariery architektoniczne. Brak jest kompleksowej regulacji sfery świadczeń socjalnych dla osób niepełnosprawnych, które aktywizowałyby te osoby, czyniły je „wolnymi obywatelami”, a nie pogłębiały istniejące wykluczenie.**
- 10) **Dyskryminacja osób homoseksualnych – jest to w dużej mierze problem ukryty, ze względu na nieujawnianie tożsamości homoseksualnej. Brak jest jasnego i publicznego sprzeciwu ze strony organów władzy publicznej wobec słownej agresji przeciw osobom homoseksualnym.**
- 11) **Dyskryminacja osób starszych – szczególnie w zakresie dostępu do usług powszechnie oferowanych oraz w dostępie do pracy. Brak rzetelnych programów aktywizujących i wykorzystujących potencjał osób starszych.**
- 12) **Dyskryminacja osób prowadzących działalność gospodarczą – konieczne jest rzetelne przeanalizowanie ustawodawstwa pod kątem równego dostępu osób prowadzących działalność gospodarczą (szczególnie jednoosobowych przedsiębiorców) do świadczeń socjalnych.**
- 13) **Elementem budowania zaufania obywateli do państwa jest sprawność postępowań sądowych i administracyjnych. W Polsce wciąż nierozwiązany jest problem przewlekłości postępowań.). Przewlekłość postępowania jest szczególnie dotkliwa dla przedsiębiorców. Dla zwykłych ludzi największą bolączką jest jednak przewlekłość spraw rodzinnych, drobnych spraw majątkowych oraz spraw karnych (w tym także na etapie postępowania przygotowawczego). Do tego dochodzi zbyt ni formalizm procedur.**

Inne ważne problemy naruszeń praw i wolności (oraz propozycje rozwiązań) ujęto w rozdziałach Programu dotyczących państwa oraz równych szans kobiet i mężczyzn.

2. Propozycje rozwiązań

- 1) **Reforma zawodów prawniczych oraz dostępu do nich (w tym zawodu sędziego i prokuratora) – stworzenie silnej, niezależnej oraz otwartej na nowych członków adwokatury oraz przejrzystych ścieżek awansu do zawodu sędziego i prokuratora.**
- 2) **Reforma skargi konstytucyjnej – skarga konstytucyjna powinna przysługiwać w każdej sytuacji naruszenia praw i wolności gwarantowanych Konstytucją RP (po wyczerpaniu całej drogi**

instancyjnej), a nie tylko kiedy kwestionuje się akt prawny, na podstawie którego wydano dane rozstrzygnięcie. To bardzo ogranicza potencjał skargi konstytucyjnej, a także możliwości działania przez TK.

- 3) Jasne opowiedzenie się za wiążącym charakterem Karty Praw Podstawowych Unii Europejskiej oraz aktywna rola Polski w promocji praw człowieka na poziomie europejskim.
- 4) Ratyfikacja instrumentów międzynarodowych wzmacniających ochronę praw człowieka: Protokołu nr 12 do Europejskiej Konwencji Praw Człowieka (możliwość skargi na przypadki dyskryminacji), Protokołu Dodatkowego do Europejskiej Karty Społecznej (możliwość składania skargi przez organizacje pozarządowe na systemowe naruszenia praw socjalnych), oraz Konwencji ONZ o prawach osób niepełnosprawnych) wraz z protokołem dodatkowym do tej Konwencji.
- 5) Wprowadzenie najwyższych standardów z zakresu ochrony praw człowieka oraz odpowiedzialności społecznej w spółkach kontrolowanych przez państwo.
- 6) Uchwalenie nowej ustawy o radiofonii i telewizji – w celu zagwarantowania rzeczywistego pluralizmu w mediach i naprawienia wszystkich podstawowych błędów w zakresie kontroli nad mediami publicznymi.
- 7) Zmiana ustawy o zarządzaniu kryzysowym, aby nie dawała ona już instrumentów do tłumienia społecznych protestów przeciwko władzy.

III. Polska – kraje m równych szans dla kobiet i dla mężczyzn

1. Diagnoza

W dzisiejszej Polsce kobiety ciągle mają ograniczone niektóre prawa, a będąc równymi w pozostałych – ciągle mają ograniczone możliwości korzystania z nich. Dotyczy to zarówno sfery prywatnej, jak i publicznej.

W ciągu ostatnich lat kobiety stały się obywatelkami drugiej kategorii; obecny rząd prowadzi, regresywną wobec kobiet, politykę powrotu do „tradycyjnych ról”, ograniczając dostęp do edukacji seksualnej, środków antykoncepcyjnych a także uniemożliwiając korzystanie z prawa do aborcji nawet w tych przypadkach, gdy jest to legalne. Państwo nie refunduje żadnej formy sztucznej rozrodczości, co wobec poważnej choroby cywilizacyjnej jaka jest bezpłodność, ogranicza kobiety w ich prawach macierzyńskich. Tymczasem autonomia w sprawach kształtu własnej rodziny - jest podstawowym prawem każdej kobiety.

Kobiety nie mają zagwarantowanego prawa do bezpieczeństwa, są ofiarami przemocy w jej różnorodnych formach od ekonomicznej (zależność od zarabiającego męża, zależność od państwa prowadzącego nieudolną politykę pomocy socjalnej), psychicznej i fizycznej (ustawa o przemocy domowej nie jest należycie egzekwowana, bo to, co „prywatne” należy cały czas do władzy małżonków; trzeba pamiętać, że 97% ofiar przemocy to kobiety i dzieci). Kobiety są również ofiarami przemocy seksualnej i symbolicznej w miejscach pracy (częste przypadki molestowania, mobbingu, zachowań seksistowskich).

W Polsce nie istnieją mechanizmy, instytucje ani polityczne działania, których celem byłoby wspieranie kobiet w ich aspiracjach do wolnego wyboru i pełnienia ról zawodowych i publicznych, które pełnią mężczyźni. Wykształcenie kobiet (często lepsze niż mężczyzn) nie znajduje żadnego odzwierciedlenia w strukturze zatrudnienia i płac. Za tę samą pracę kobiety otrzymują 18% mniej niż mężczyźni, tylko 2% najbardziej prestiżowych, wysoko płatnych stanowisk zajmują kobiety.

Kobiety często natrafiają, niezależne od kompetencji, na blokady karier zawodowych (zjawisko „szklanego sufitu”) mężczyźni zaś mają znacznie ułatwienia w awansowaniu (zjawisko „ruchomych schodów”). Kobiety – zwłaszcza samotne matki - są dyskryminowane przez brak żłobków i przedszkoli, brak skutecznej pomocy socjalnej, jak również poprzez nieudolność państwa w ściąganiu alimentów.

Kobiety nie mają proporcjonalnej reprezentacji w polityce. W Polsce mamy 53% kobiet, a w parlamencie zaledwie 22%. O wiele mniej, zajmuje ważne stanowiska w ramach władzy wykonawczej. Polska opinia publiczna tworzona jest w przeważającej większości przez mężczyzn (obecność tych ostatnich w mediach jest wielokrotnie większa niż kobiet).

Bardzo poważną barierą w osiągnięciu rzeczywistej równości są również ciągle reprodukowane - przez system edukacji i socjalizacji, przez programy i podręczniki szkolne, przez media i reklamy, przez formy użycia języka publicznego - stereotypy kobiet jako istot „domowych”, „podległych”, „gorszych”, „infantylnych”, lub – po prostu - jako obiektów seksualnych.

2. Cele programu Lewicy i Demokratów w sprawie równego statusu kobiet i mężczyzn.

Celem długofalowym polityki porozumienia LiD jest urzeczywistnienie równego statusu kobiet i mężczyzn w obrębie wszystkich dziedzin życia prywatnego, zawodowego, społecznego i politycznego poprzez zapewnienie instytucjonalnych, ustawowych, edukacyjnych gwarancji równych szans i możliwości dla kobiet, prowadzenie polityki afirmatywnej wobec kobiet, uwzględniającej ich gorsze położenie spowodowane wieloletnim brakiem praw oraz dostępu do pewnych praktyk, doświadczeń, ról społecznych oraz władzy, budowanie mechanizmów (polityczne kwoty, parytetowe konkursy na stanowiska), dzięki którym kobiety efektywniej będą mogły wykorzystać równy status społeczny.

1). Należy zerwać z zakłamaniami i hipokryzją w sprawie dla kobiet najważniejszej - macierzyństwa. Brak oświaty seksualnej w szkole i mediach, brak szerokiej dostępności środków antykoncepcyjnych, krucjaty zwalczające świadome macierzyństwo to źródło „podziemia” aborcyjnego obciążające sumienia odpowiedzialnych za te zaniechania i akcje. Należy propagować oraz finansować sztuczne zabiegi prokreacyjne, zgodnie z przekonaniem, że bezpłodność stanowi jedną z najpoważniejszych chorób cywilizacyjnych. Polska naprawdę szanująca prawa kobiet powinna wprowadzić rozwiązania likwidujące przyczyny podziemia aborcyjnego. Powinna także poddać pod ogólnonarodowe referendum sprawę liberalizacji ustawy o planowaniu rodziny. To uczciwy sposób rozwiązania tego problemu – zgodny z prawem Rzeczypospolitej głęboko moralny w porównaniu z cichym godzeniem się na wielotysięczne podziemie aborcyjne.

- 2). **Ponieważ przemoc, w swoich różnorodnych postaciach, jest ciągłym i tragicznym doświadczeniem wielu kobiet, LiD zamierza prowadzić radykalną i skuteczną walkę z tym zjawiskiem. Należy zaostrzyć prawo o przemoc w rodzinie i uczynić je bardziej efektywnym. Należy powołać instytucję, której celem będzie monitorowanie zjawiska przemocy wobec kobiet, oraz zorganizować skuteczną pomoc terapeutyczną i materialną dla jej ofiar i należyte kary oraz ośrodki resocjalizacji dla sprawców. Należy powołać instytucję asystenta prawnego kobiet, które zostały ofiarą przemocy seksualnej i nie potrafią dać sobie rady z egzekucją swoich praw. Należy propagować antyprzemocowe wzorce zachowań i relacji międzyludzkich zwracając uwagę na miejsca, gdzie przemoc się rodzi i utrwała (szkoła, patologiczna rodzina, miejsce pracy).**
- 3). **Proponujemy zniesienie wszelkich, związanych z płcią, barier, które stoją na przeszkodzie w zdobyciu pracy przez kobiety, robieniu przez nie karier zawodowych, osiągnięciu awansu zawodowego, przede wszystkim jednak ustawowo zagwarantować równość płacy za tę samą pracę. Praca zawodowa nie może stać w sprzeczności z życiem rodzinnym, w tym celu należy czynić starania, by rozwinąć sieć usług dla osób decydujących się na posiadanie dzieci (żłobki, przedszkola, refinansowanie usług opiekuńczych).**

Należy doprowadzić do takiego kształtowania rynków pracy, aby stały się one przyjazne dla osób wychowujących dzieci. Można to osiągnąć, na przykład, przez tworzenie „mikroprzedszkoli” przy przedsiębiorstwach, przede wszystkim zaś przez promowanie wśród przedsiębiorców różnorodnych form zatrudnienia kobiet i osób wychowujących dzieci (pracę na pół i ćwierć etatu, elastyczny czas pracy, telepraca). Konieczne jest również wprowadzenie ustawowych ojcowskich urlopów wychowawczych, tak by obowiązki i zyski (psychologiczne, aksjologiczne) związane z wychowaniem dzieci były sprawiedliwie rozłożone między matkę i ojca.

- 4). **Wprowadzimy skuteczną politykę socjalną tak, by służyła ona kobietom, zwłaszcza samotnie wychowującym dzieci, jak również dzieciom w rodzinach wielodzietnych. Zamierzamy wprowadzić progresywne zasiłki na dzieci, zmieniające swe formy w zależności od statusu materialnego rodziców, jak i wieku dziecka, gratyfikację pracy domowej kobiet (poprzez bonusy na usługi, połowę emerytury współmałżonka) oraz podniesienie jej prestiżu (poprzez kampanie medialne).**

Niezbędna jest zmiana systemu emerytalnego dla kobiet. Należy systematycznie zwiększać możliwości dłuższego czasu pracy tych kobiet,

które tego pragną. Konieczne jest również skuteczne ściąganie zobowiązań alimentacyjnych od osób unikających świadczeń.

- 5). Należy wprowadzić system kwotowy na listach wyborczych. Działania te powinny być poprzedzone kampanią społeczną i medialną i uzyskać akceptację społeczną. Zamierzamy również zadbać o zrównoważony udział kobiet we władzach centralnych i lokalnych, a także o systematyczną eliminację przeszkód, które nie pozwalają kobietom korzystać z pełni praw politycznych, publicznych i obywatelskich.
- 6). Trzeba dokonać przeglądu programów i podręczników szkolnych, tak by ich treści nie reprodukowały i nie wzmacniały nierówności społecznej i kulturowej kobiety stereotypów, które stanowią jedną z najgłębszych przyczyn ich obecnej dyskryminacji.

IV. Polska budująca przyszłość młodego pokolenia

1. Diagnoza.

O przyszłości kraju będą decydować ludzie, poziom ich wiedzy i umiejętności. Dlatego priorytetem polityki państwa uczynimy edukację, naukę i kulturę. Dalszy, długoletni rozwój gospodarczy i społeczny musi być oparty na wiedzy, a nie taniej sile roboczej, której znacznie tańsze i większe zasoby mają inne kraje. Chcemy w tym celu realizować Europejską Strategię Lizbońską, która zakłada wzrost udziału i wpływu nauki na rozwój państw unijnych.

Dotychczasowa koalicja rządząca spowodowała niepowetowane szkody w polskiej edukacji. Dokonywane są kompromitujące eksperymenty na polskiej szkole. Naruszana jest samorządność i zasada świeckości państwa. Prowadzi się niespójną i rozrzutną politykę finansową zaniedbując takie dziedziny jak edukacja, zdrowie, walka z ubóstwem, infrastruktura.

Obecny system edukacyjny:

- **nie jest spójny – jego elementy: system szkolny, pozaszkolne zorganizowane formy kształcenia i doskonalenia oraz niesformalizowane sposoby samoedukacji (których rola i znaczenie rosną wraz z dostępem do informacji) nie stanowią całości;**
- **priorytety edukacyjne zostały przez obecną ekipę uzależnione od doraźnej koniunktury politycznej i zbyt często zmieniają się, rośnie liczba jednostkowych decyzji nieopartych na nowych trendach w myśli pedagogicznej. Sprzeczne sygnały ze strony władz powodują, że nie potrafimy dobrze zdefiniować celów w dydaktyce i wychowaniu, poza formułowaniem ogólników o jakości i nowoczesności;**
- **system szkolny - jako główny komponent systemu edukacyjnego - ma liczne mankamenty:**
  - **zbyt mało dzieci objętych jest nauczaniem przedszkolnym;**
  - **w zbyt późnym wieku dzieci rozpoczynają naukę;**
  - **treści programowe są niewystarczająco powiązane z rzeczywistością pozaszkolną (szkoła sobie, życie sobie);**
  - **dominuje tendencja do uczenia wszystkich wszystkiego (niezależnie od uzdolnień i predyspozycji); programy nauczania przeładowane są zbędnym i anachronicznym materiałem;**
  - **wyrównywanie szans młodzieży pochodzących z niezamożnych rodzin i środowisk oraz z ośrodków wiejskich i małomiasteczkowych**

jest jedynie postulatem teoretycznym, brak bowiem skutecznych metod i środków wspierania takiego działania;

- nauczyciele są źle wynagradzani i przeciążeni obowiązkami pozadydaktycznymi i pozawychowawczymi. System zatrudniania i awansowania jest nadmiernie sformalizowany i nie charakteryzuje rzeczywistych zalet i umiejętności nauczycieli;
- szkoła jest instytucją zbiurokratyzowaną, cechuje ją nadmiar planowania i sprawozdawczości nieodzwierciedlającej stanów faktycznych, rozbudowano i skomplikowano nadzór administracyjny, finansowanie pozostaje prawie wyłącznie w gestii organów pozaszkolnych (szkoła nie jest dysponentem należnych jej środków);
- wprowadzane zmiany mają charakter cząstkowy i doraźny, służą najczęściej usuwaniu zauważonych mankamentów, nadto są ze sobą sprzeczne lub pozorne (np. rosnącym możliwościom dotarcia via Internet do treści uważanych za zakazane dla młodzieży towarzyszą rozwiązania w postaci mnożenia tematów tabu oraz zakazów i nakazów – mundurków, „godziny policyjnej” itp.).

2. Cele programu Lewicy i Demokratów w sprawie rozwoju edukacji.

Polsce potrzebna jest szkoła mądra, przyjazna, dobrze wyposażona. Dająca niezbędną i przydatną wiedzę, ucząca myślenia i rozumienia zjawisk zachodzących we współczesnym świecie, kultury, tolerancji i zrozumienia dla różnych systemów wartości, organizująca czas wolny młodzieży.

Będziemy dążyć do poprawy jakości nauczania szkołach i do wyraźnego zwiększenia nakładów na oświatę.

Pragniemy przygotować i przedstawić rodakom plan stworzenia w Polsce systemu edukacyjnego dorównującego najlepszym w Europie.

Budowanie nowoczesnego systemu edukacji zapewniającego uzyskanie przewagi konkurencyjnej w gospodarce i satysfakcji społecznej jest zadaniem wieloletnim. Prace nad tym systemem wykrócą poza jedną kadencję parlamentu. Należy zatem uwolnić je od zmiennych wpływów politycznych. Przyjmując, że odpowiedzialność za jego przygotowanie ponosi rząd, a za ostateczny kształt – parlament, a nie powołane *ad hoc* organy (komitety ekspertów, grupy zadaniowe), należy zapewnić:

- wykorzystanie zleconych autorskich opracowań eksperckich jako podstawy dla dalszych prac;

- **przeprowadzenie ogólnonarodowej dyskusji nad założeniami i modelowym kształtem systemu.**

Lewica i Demokraci deklaruje gotowość do ponadpartyjnego porozumienia dotyczącego realizacji takiego programu.

Główne elementy programu:

- **stopniowe upowszechnianie wychowania przedszkolnego i objęcie obowiązkiem przedszkolnym dzieci w wieku 5 lat;**
- **obniżenie wieku rozpoczynania nauki do 6 lat i wprowadzenie 4-letniego liceum;**
- **zmniejszenie liczebności klas do 20 – 25 uczniów;**
- **odbiurokratyzowanie szkoły, zgodnie z zasadą, że nauczyciele mają uczyć i wychowywać, a nie wypełniać formalności.**
- **poprawa wyposażenia szkół w sprzęt komputerowy, zapewnienie bezpłatnego powszechnego dostępu placówek oświatowych do Internetu;**
- **stworzenie Narodowego Funduszu Stypendialnego dla wszystkich szczebli edukacji (od szkoły podstawowej po uczelnie akademickie) celem przełamywania bariery materialnej jako ograniczenia w dostępie do edukacji i uzyskaniu wykształcenia na miarę posiadanych talentów i możliwości;**
- **upowszechnienie modelu szkoły jako organizacji „uczącej się” zgodnie z nowymi trendami w myśli pedagogicznej. Szkoła winna być nastawiona na rozwój intelektu i osobowości uczestników procesu edukacyjnego, a nie na „odrobienie” zadania edukacyjnego.**

Polsce i jej obywatelom potrzebna jest szkoła mądra, przyjazna, hołdująca trwałym wartościom patriotycznym, humanistycznym i obywatelskim, a przy tym lepiej finansowana i wyposażona. Taka szkoła umożliwi zdobycie wiedzy i umiejętności, ale nade wszystko nauczy myślenia i rozumienia zjawisk zachodzących we współczesnym świecie, tolerancji i zrozumienia dla innych, będzie otwarta i poszukująca.

V. Polska światłych ludzi

1. Diagnoza

O przyszłości Polski zadecydują nasze zasoby ludzkie, jakość kapitału społecznego, powszechność wiedzy i umiejętności pozwalające odczytywać znaki czasu, dokonywać wyborów, tworzyć nową jakość w stosunkach międzyludzkich i w sferze dóbr materialnych.

Polacy są narodem odnajdującym skutecznie równowagę pomiędzy efektywnością gospodarki a jakością życia mierzoną kryteriami niezwiązanymi ze sferą wytwórczości.

Doszlśmy do tego długą drogą. Nasze dziedzictwo jest bogate a my głęboko w nim zakorzenieni. Trudno wyobrazić sobie rozwój jakości naszego życia bez znajomości intelektualnego, estetycznego i materialnego dziedzictwa. Obowiązkiem państwa jest dbałość o jego zachowanie i upowszechnianie wiedzy o nim.

Świat przeżywa zmiany wielkie i tak szybkie, jak nigdy wcześniej. Rozumienie ich i mądre reagowanie staje się coraz trudniejsze. Kultura, obok edukacji, wyposaża nas w narzędzia niezbędne dla odnajdywania właściwych naszym wartościom dróg. Sztuka poprzez różnorodną swoją estetykę, wielowątkowość i multimedialność, poprzez odwołanie się do zróżnicowanych i często niedefiniowalnych sposobów jej percepcji podpowiada nam ważne dla nas interpretacje zmian, ułatwia dokonywanie wyborów.

Gwarancją sukcesu jest w tym świecie wolność. Obowiązkiem jest zapewnienie wszelkich swobód.

Kultura to jeden z najistotniejszych elementów organizacji życia społecznego, w skali kraju i w skali lokalnej. To źródło naszej tożsamości i zasób, z którego czerpiemy rozwijając się.

Żywimy przekonanie, że działaniom w sferze kultury winno towarzyszyć przekonanie, że jest ona nie tylko podstawowym czynnikiem rozwoju społecznego, który budując kapitał ludzki kreuje potencjał intelektualny regionów, tworzy społeczeństwo otwarte i świadome, kierujące się normami etycznymi, integruje społeczeństwo i określa narodową tożsamość, ale jest też kultura długoterminowa inwestycją ekonomiczną, przynosząca dochody i tworząca miejsca pracy.

Systematyczny kryzys finansowo-instytucjonalny w sferze kultury trwa już od szeregu lat. Jednym z objawów pogłębiania się tego kryzysu jest zmniejszanie się dostępności do dóbr i usług kultury, wyrażające się przede wszystkim w ekonomicznej dostępności kultury dla gospodarstw domowych, dostępności geograficznej wreszcie jakości usług.

Próby szukania przyczyn tego stanu w działaniach bądź zaniechaniach któregośkolwiek z kolejnych rządów mijają się z celem. Nadal bowiem dominuje tradycyjne pojmowanie kultury jako obszaru niedochodowego absorbującego środki budżetu państwa i samorządów.

Nic więc dziwnego, że w 2006 roku pogorszyły się wszystkie niemal wskaźniki powszechnego uczestnictwa w kulturze – zmniejszyła się liczba czytelników i wypożyczeń w bibliotekach publicznych, spadła ilość wystaw i frekwencja w muzeach, obniżyła się liczba widzów i słuchaczy w teatrach i instytucjach muzycznych. Ponad połowa Polaków nie uczestniczy w żaden sposób w życiu kulturalnym.

W roku 2006 łączny nakład wydanej w Polsce literatury pięknej był ponad trzykrotnie niższy aniżeli w 1988 roku. Znacząco osłabła kulturotwórcza rola publicznych mediów elektronicznych, marginalizacji ulegała obecność problematyki kulturalnej w prasie. Nastąpiło przerwanie dialogu pomiędzy państwową administracją kulturalną a organizacjami pozarządowymi, do niespotykanych rozmiarów urosła w kulturze biurokracja, powróciły symptomy resortowego traktowania problemów kultury. Główny ciężar zainteresowań administracji skierowany został na problematykę historii i dziedzictwa kulturalnego.

Równocześnie, z najwyższym niepokojem obserwowaliśmy pojawianie się prób ograniczania wolności twórczej, a także unieważniania czy dyskredytowania dorobku twórców i instytucji o lewicowej proweniencji oraz kwestionowania ciągłości rozwoju polskiej kultury. Najpoważniejszym jednak problemem od dawna pozostają ogromne dysproporcje w dostępie do kultury, występujące na szczeblu województw, powiatów i gmin.

2. Cele programu Lewicy i Demokratów w sprawie rozwoju dostępności do kultury.

Działaniom w sferze kultury winno towarzyszyć przekonanie że Polsce i Polakom potrzebne jest dziś nowe rozumienie kultury, traktowanej nie tylko jako podstawowy czynnik rozwoju społecznego i gospodarczego,

który budując kapitał ludzki kreuje potencjał intelektualny regionów poprzez popularyzację różnorodności kulturowej, tworzy społeczeństwo otwarte świadome i kierujące się normami etycznymi, przeciwdziała patologiom społecznym, stanowi spoiwo integracji społecznej i narodowej tożsamości, ale także jako długoterminowa inwestycja ekonomiczna, przynosi dochody i tworzy miejsca pracy.

Celami strategicznym podejmowanych działań winno być:

- zwiększenie powszechności uczestnictwa w kulturze, zwłaszcza w „kulturze wysokiej”;
- zmniejszenie dysproporcji regionalnych w edukacji kulturalnej i w rozwoju kultury;
- zachowanie dziedzictwa kulturowego i jego upowszechnianie;
- zapewnienie wszelkich swobód twórczości kulturalnej;
- wzrost efektywności zarządzania sferą kultury;
- poprawa warunków twórczości i działalności artystycznej.

Dla osiągnięcia tych celów niezbędne są zmiany regulacji prawnych, większe środki finansowe na realizację strategii w przyszłych latach, zmiany w systemie organizacji działalności kulturalnej, inwestycje w zasoby ludzkie (kadrę zarządzającą instytucjami oraz w wykształcenie odbiorców kultury), wykorzystanie dostępnych nowoczesnych technologii w upowszechnianiu kultury. Największy udział w stworzeniu warunków do realizacji tak sformułowanych zamierzeń będą mieć rząd i parlament, a jako inicjator zmian – minister kultury.

1). Dalszej degradacji kulturalnej społeczeństwa zapobiec może w pierwszym rzędzie radykalna poprawa w sferze kształtowania kompetencji kulturowych najmłodszego pokolenia Polaków – czyli powszechnej edukacji kulturalnej realizowanej przez system oświaty narodowej. Z trzech podstawowych zadań pedagogiki – przygotowania do uprawiania zawodu, do życia w społeczeństwie, do uczestnictwa w kulturze – to ostatnie polska szkoła realizuje zdecydowanie najslabiej. Sprawy edukacji humanistycznej oraz wychowania estetycznego i artystycznego w szkołach wszystkich szczebli będziemy traktować z największą uwagą.

2). Podobny priorytet stanowić winny działania podejmowane na rzecz rozwiązywania problemów tworzenia i obiegu podstawowego nośnika kultury, jakim jest książka. Zadbąć należy przede wszystkim o:

- przychylne sektorowi książki rozwiązania podatkowe (kwestia VAT);
- poprawę warunków funkcjonowania bibliotek i zwiększenie dostępności do usług bibliotecznych w regionach;
- przyspieszenie rozwoju biblioteki internetowej, jako narzędzia szczególnie istotnego dla wyrównywania szans w dostępie do kultury;
- wzrost jakości zbiorów bibliotecznych;
- zwiększenie roli czytelnictwa w wychowaniu i edukacji;
- poprawę konkurencyjności sektora książki, w tym wsparcie wydawnictw i sieci dystrybucji książki;
- zwiększenie efektywności promocji polskiej książki w kraju i za granicą;
- poprawę społeczno-ekonomicznej sytuacji autorów książek oraz tłumaczy.

3). Wspierać będziemy prywatny mecenat nad kulturą. System finansowania kultury oparty zostanie na następujących zasadach:

- system podatkowy zachęcać będzie do przekazywania środków prywatnych na finansowanie kultury;
- inwestorzy wielkich założeń urbanistycznych oraz wielkich projektów kubaturowych w przestrzeni publicznej zobowiązani zostaną do finansowania, w rozsądnych granicach, dzieł sztuki będących częścią ich inwestycji;
- uspołecznimy nadzór nad działalnością instytucji kultury korzystających ze środków publicznych. Celowi temu służyć będą rady społecznego zaufania. Udział w nich nie powinien być gratyfikowany pieniężnie. Dążyć będziemy do neutralności politycznej tych rad i do ich stabilizacji przy założeniu, że powinny cechować się one równowagą wpływów: organizatora określonej instytucji, menadżera prowadzącego te instytucje na zasadzie kontraktu, przedstawicieli relewantnych dla misji tych instytucji stowarzyszeń twórczych, a w miarę możliwości - przedstawicieli odbiorców (ewentualnie krytyków). Dążyć będziemy, poprzez instytucje „funduszy kryształowych” będących swoistymi fundacjami kapitałowymi do stopniowego materialnego uniezależniania instytucji kultury od czynników politycznych.

4) Instytucje kultury - publiczne i prywatne - wypełniające warunki ustawy o prowadzeniu działalności kulturalnej, gwarantujące stabilność swej działalności, korzystające z finansowania ze środków publicznych zobowiązane zostaną do tworzenia nienaruszalnego

kapitału z 3% wydatkowane przez nie budżetu rocznego, tzw. funduszy kryształowych. Środki te będą mogły być bezpiecznie inwestowane (pod rygorami podobnymi do tych, jakie obowiązują fundusze emerytalne), zaś wykorzystywać będzie można jedynie zysk z tych inwestycji netto.

5) Istotną częścią gwarancji niezależności kultury będzie obligatoryjność kontraktów menadżerskich pomiędzy organizatorem instytucji kultury a prowadzącym te instytucje menadżerem opisujących zakres wzajemnych zobowiązań i ustaleń, dający czasowo określone gwarancje finansowe dla prowadzonej działalności kulturalnej.

3). Troska państwa o rozwój kultury powinna polegać również na sprawowaniu opieki nad twórcami, a w szczególności na:

- zapewnienie warunków swobodnego aktu tworzenia;
- skuteczną obronę praw intelektualnych w kraju i za granicą;
- kreatywnej promocji twórczości w kraju i za granicą;
- działaniach na rzecz zachowania i dokumentowania dorobku.

Artyści wszystkich gatunków sztuki powinni otrzymać ustawowy status twórcy, uwzględniający tzw. wyjątek kulturowy stosowany w krajach unijnych. Gwarantuje on nie tylko prawo do wolnego tworzenia i swobodnego artystycznego wyrażania swych myśli i poglądów, ale także możliwie precyzyjne określenie pojęć „twórca” i „artysta” w sytuacji gdy każdy obywatel posiada możliwość wykonywania zawodów artystycznych. Uproszczone zostaną przepisy dotyczące prowadzenia przez twórców działalności gospodarczej. Pilnej aktualizacji, uwzględniającej specyfikę zawodów artystycznych wymagają także przepisy emerytalne rozproszone w kilku ustawach.

4). Należy przywrócić współpracę administracji kulturalnej wszystkim szczeblom z organizacjami pozarządowymi, związkami i stowarzyszeniami twórców oraz fundacjami sfery kultury.

Likwidacja dotacji na finansowanie kosztów stałych tych organizacji powinna być zrekompensowana wprowadzeniem ułatwień w ich funkcjonowaniu w relacjach państwo - organizacja. Przede wszystkim zaś:

- zmian w sprawozdawczości organizacji pożytku publicznego;
- stworzenia systemu nieodpłatnego informowania o celach i programach działania; uproszczeniu procesu przekazywania 1% podatku na rzecz tych organizacji;

- podwyższenia wysokości kwoty dotacji od której wymagana jest konieczność przeprowadzania audytu;
  - ustawowego wprowadzenia rzeczywistych i odczuwalnych preferencji podatkowych dla sponsorów działalności kulturalnej i artystycznej.
- 5). W obecnej sytuacji jednym z pilniejszych zadań jest także poprawa warunków funkcjonowania instytucji artystycznych, realizowana poprzez:
- wspieranie budowy, rozbudowy i modernizacji podstawowej infrastruktury instytucji artystycznych;
  - wzmacnianie działalności programowej instytucji artystycznych;
  - zwiększenie dostępności do kształcenia artystycznego w regionach;
  - dostosowanie programu nauczania do rynku pracy;
  - wykształcenie systemów wspierania debiutów wybitnych młodych artystów;
  - racjonalizację kosztów funkcjonowania instytucji oraz wsparcie działalności programowej.
- 6). Kryteriami oceny wniosków o finansowanie działalności kulturalnej ze środków publicznych będą:
- merytoryczna ocena wniosku przez radę społecznego zaufania;
  - ekonomiczna ocena przedsięwzięcia przez podmiot finansujący;
  - powszechność odbioru przedsięwzięcia i zdolność pozyskiwania nowych odbiorców;
  - poprzednie dokonania;
  - umiejętność multiplikowania źródeł finansowania;
  - unikatowość, innowacyjność przedsięwzięcia.
- 6). Równie pilnym zadaniem jest poprawa stanu i dostępności zabytków oraz promocja dziedzictwa kulturowego przez:
- tworzenie warunków instytucjonalnych, prawnych i organizacyjnych w sferze dokumentacji i ochrony zabytków;
  - kompleksową rewaloryzację zabytków i ich adaptację na cele społeczne;
  - zwiększenie roli zabytków w rozwoju turystyki i przedsiębiorczości;
  - tworzenie zintegrowanych narodowych produktów turystycznych;
  - promocja polskiego dziedzictwa kulturowego w Polsce i za granicą;
  - wzmocnienie zasobów ludzkich w sferze ochrony zabytków - podnoszenie świadomości społecznej dotyczącej dziedzictwa kulturowego;

- zabezpieczenie zabytków i archiwaliów przed nielegalnym wywozem za granicę.

7). Niezbywalnym obowiązkiem jest powstrzymanie programowo-technicznej degradacji mediów publicznych poprzez ustawowe zapewnienie stabilnych źródeł zasilania finansowego, oraz zapewnienie pełnej mocy nadawczej pokrywającej cały kraj.

Określenie innych niż dotychczas prawnych podstaw funkcjonowania publicznego radia i telewizji (np.: formuła instytucji pożytku publicznego) pozwoliłaby na stopniową rezygnację z reklam i precyzyjne sformułowanie obowiązku realizacji misji. Toczącą się od lat hałaśliwą dyskusję na temat „ile misji?” zastąpić należy kompetentną debatą środowisk twórczych o tym „jaka misja i w jaki sposób realizowana?” Musimy pamiętać, że media publiczne są dla wielu Polaków jedyną możliwością uczestniczenia w kulturze i czerpania wiedzy o wydarzeniach kulturalnych w kraju i na świecie.

Polskiemu Radiu i Telewizji Polskiej przywrócić trzeba kulturotwórczą rangę i te funkcje, które z wielkim powodzeniem spełniały przez całe dziesięciolecie. Należy tworzyć mechanizmy przywracające TVP i PR ich publiczny charakter. Istotnym zadaniem telewizji publicznej powinien być rozwój interaktywnych technik upowszechniania kultury i edukacji kulturalnej. Zlikwidować KRRiTV w obecnym kształcie i zastąpić instytucją powoływaną na całkiem innych zasadach..

8). Umacnianie elektronicznych mediów publicznych, rozwój telewizji opartej na platformie cyfrowej (zgodnie z programem przyjętym przez rząd SLD) oraz zwiększanie powszechności dostępu do Internetu.

VI. Polska bezpieczeństwa socjalnego i sprawnej opieki zdrowotnej

VI A. Polska bezpieczeństwa socjalnego

1. Diagnoza

Pomimo korzystnej sytuacji gospodarczej w Polsce nie nastąpiła dotychczas istotna poprawa bezpieczeństwa socjalnego. Maleje wprawdzie poziom bezrobocia, na rynku pracy coraz więcej do powiedzenia mają pracownicy, coraz szybciej, szczególnie w produkcji i usługach, rosną wynagrodzenia, ale równocześnie niestety nie maleją różnice w poziomie życia pomiędzy różnymi grupami społecznymi. Nie zmniejsza się także odsetek osób żyjących w ubóstwie.

Nadal wielu pracowników nie otrzymuje regularnie swojego wynagrodzenia, jest zmuszana do pracy „po godzinach” bez dodatkowej zapłaty, ma problemy z uzyskaniem urlopu, jest poddawana mobbingowi czy molestowana.

Pozytywne dla budżetu efekty wzrostu gospodarczego zostały przez rządzącą koalicję roztrwonione, w sposób będący całkowitym zaprzeczeniem idei solidaryzmu. Podjęte decyzje pozbawiają w praktyce budżet państwa kilkunastu miliardów złotych rocznie, poważnie ograniczając możliwości prowadzenia aktywnej polityki społecznej, naprawy systemu zdrowia czy poprawy stanu edukacji.

Nadal nie został zakończony proces legislacyjny, reformujący system emerytalny. System wsparcia dla osób niepełnosprawnych także nie zyskał nowych rozwiązań prawnych a najważniejszą zmianą okazało się zmniejszenie dotacji budżetowych dla niepełnosprawnych o kilkaset milionów złotych rocznie.

W polityce rodzinnej brak jest nowatorskich rozwiązań legislacyjnych a dla rządzących najważniejszym instrumentem tej polityki stało się „becikowe” i ulga podatkowa, z której osoby biedne, rolnicy i bezrobotni nie mogą w pełni, albo wcale skorzystać. Pomimo ogromnych możliwości, jakie stwarzają unijne środki finansowe, nie została zbudowana spójna koncepcja systematycznego podnoszenia i rozszerzania kwalifikacji zawodowych pracowników w oparciu o model uczenia się przez całe życie.

2. Cele programu Lewicy i Demokratów w sprawie bezpieczeństwa socjalnego i propozycje rozwiązań

Istnieją obecnie warunki, aby po latach wyrzeczeń zapewnić Polakom poczucie długotrwałego bezpieczeństwa socjalnego, zakończyć okres, w którym życie rodzin jest zdominowane myśleniem o bieżących dochodach i wydatkach, w którym brak jest czasu na wypoczynek, życie prywatne, własne zainteresowania czy po prostu wspólne spędzenie dnia.

Naturalnym pragnieniem każdego człowieka jest szeroko rozumiana wolność, możliwość nieskrępowanego kształtowania swojego życia bez codziennych trosk, rozwoju zainteresowań, poznawania otaczającego świata. Taka wolność będzie jednak możliwa do osiągnięcia tylko w warunkach bezpieczeństwa ekonomicznego – gdy własna praca pozwoli na utrzymanie rodziny a w sytuacji gdy tej pracy nie będzie można podjąć, obywatel nie zostanie pozostawiony sam sobie, będzie mógł liczyć na wsparcie państwa. W przypadku utraty pracy to nie tylko konieczność zapewnienia godziwych zasiłków, ale przede wszystkim sprawny system pomocy w znalezieniu nowego zatrudnienia lub podjęciu samodzielnej działalności gospodarczej, wsparty szkoleniami dostosowanymi do potrzeb lokalnego rynku pracy.

Sprawny i sprawiedliwy system rentowy musi dawać gwarancję, że w przypadku gdy stan zdrowia nie pozwala na pracę, renta pozwoli na godne życie – podobnie jak w przypadku systemu emerytalnego, gdy na podjęcie pracy nie pozwala już wiek. System pomocy rodzinie nie może ograniczać się jedynie do świadczeń – zasiłków rodzinnych, dodatków mieszkaniowych czy ulg podatkowych, ale musi wspierać rodzinę w sposób kompleksowy, także poprzez sprawne instytucje systemu opieki, edukacji i wychowania dzieci oraz przepisy i praktykę rynku pracy, pozwalające rodzicom na faktyczne pogodzenie życia rodzinnego i zawodowego.

Pomoc kierowana do osób i rodzin żyjących w ubóstwie musi być skuteczna – a więc stwarzać realną szansę, że nie będzie ona dożywotnia, że dzięki otrzymanej pomocy rodzina ta będzie w stanie wyrwać się z kręgu biedy. Ten cel może być efektywnie realizowany tylko w sposób zindywidualizowany, na poziomie lokalnym, przez profesjonalnie przygotowanych pracowników socjalnych, wyposażonych w szerokie uprawnienia oraz przez wyspecjalizowane organizacje pozarządowe. Pomoc społeczna nie może ograniczać się jedynie do interwencji kryzysowej, ale powinna przede wszystkim zapobiegać popadaniu w biedę i wykluczenie społeczne.

Realizacja tak postawionych celów spowoduje, że z roku na rok będzie malała liczba osób, które nie są w stanie utrzymać siebie i swoich rodzin z własnej pracy. W tej sytuacji wydatki budżetu na realizację celów społecznych nie mogą być postrzegane jak zbędny koszt lecz jak inwestycja, która ma charakter krótkoterminowy i jest bardzo skutecznym sposobem budowy długoterminowej równowagi budżetowej.

Działania państwa na rynku pracy są kluczem do szybkiego wzrostu poczucia bezpieczeństwa socjalnego. Praca urzędów pracy musi zostać skoncentrowana na realnej i zindywidualizowanej pomocy w znalezieniu zatrudnienia tym, którzy rzeczywiście chcą podjąć pracę. Aby to osiągnąć odciążymy urzędy pracy od zbędnych czynności administracyjnych. Wzmocnimy współpracę pomiędzy służbami zatrudnienia i służbami systemu pomocy społecznej, także poprzez zmiany prawne – tak aby zapewnić zintegrowane wsparcie osobom poszukującym zatrudnienia.

Utrata pracy nie musi być tragedią, o ile pracownik ma świadomość, że w krótkim okresie czasu znajdzie nowe zatrudnienie. Nadszedł czas aby w Polsce podjąć próbę wypracowania spójnego modelu, zapewniającego pracownikom bezpieczeństwo zatrudnienia, choć nie zawsze i nie za wszelką cenę w tym samym miejscu. Ten model, oparty o funkcjonującą w Unii Europejskiej koncepcję flexicurity i z pozytywnymi skutkami najpełniej wdrożony w Danii, wymaga porozumienia rządu i partnerów społecznych – jego elementami muszą być z jednej strony zmiany w przepisach prawa pracy, z drugiej zaś wzrost bezpieczeństwa ekonomicznego dla tych pracowników, którzy tracą pracę.

Elementem tego modelu musi być też system stałego podnoszenia i rozszerzania kwalifikacji zawodowych pracowników – zarówno tych, którzy mają pracę, jak i tych którzy jej poszukują. Środki unijne przeznaczone na ten cel musimy wykorzystywać racjonalnie. Dlatego podmioty realizujące szkolenia będą podlegać systematycznej ocenie a jej zasadniczym kryterium będzie realny wpływ na pozycję pracownika na rynku pracy.

Skala zjawiska pracy nierejestrowanej musi ulec zmniejszeniu. W obecnych realiach, gdy istnieje szerokie społeczne przyzwolenie dla tego zjawiska działania rządu muszą być wielotorowe, szczególnie wobec osób o najniższych płacach, znacząco upraszczać procedury przy zatrudnianiu pracowników w gospodarstwach domowych oraz małych firmach, pozwalając na skuteczne eliminowanie przypadków nieuczciwej konkurencji powodowanej nierejestrowanym zatrudnianiem przez część przedsiębiorców, wprowadzać zachęty podatkowe dla osób zatrudniających

pracowników w gospodarstwach domowych oraz prowadzić szerokie kampanie informacyjne, przedstawiające ryzyko związane z pracą nierejestrowaną – zarówno dla pracodawców jak i pracowników.

Administracja publiczna oraz podmioty finansowane z budżetu i podległe rządowi muszą stać się liderami, kształtującymi wzorcowe stosunki pracy. W 2008r. powinny one wdrożyć praktyczne rozwiązania, ułatwiające rodzicom najmłodszych dzieci godzenie życia rodzinnego i zawodowego oraz system wsparcia dla matek powracających do pracy po urlopie macierzyńskim lub wychowawczym. Równocześnie musi być kształtowane środowisko pracy przyjazne dla osób niepełnosprawnych, tak aby najpóźniej w 2010r. został osiągnięty co najmniej 6% poziom zatrudnienia osób niepełnosprawnych.

Spółczeństwo oparte na wiedzy to społeczeństwo, w którym powszechna jest zasada uczenia się przez całe życie. Tego zresztą wymaga postęp technologiczny i zmiany zachodzące w organizacji pracy. W najbliższych latach będziemy obserwowali wzrost zapotrzebowania na pracowników wysoko kwalifikowanych i równoczesne zmniejszanie się liczby dostępnych miejsc pracy dla osób o niskich kwalifikacjach. Do takiej sytuacji już dziś trzeba się przygotować – bo przecież nie wszyscy pracownicy będą w stanie sprostać rosnącym wymaganiom. Ważnym kierunkiem działań będzie wspieranie działających i stwarzanie warunków do powstawania i rozwoju kolejnych podmiotów w ramach gospodarki społecznej. Jest to jedna z tych dziedzin, w których współpraca władzy publicznej z sektorem pozarządowym może przynieść znaczące, pozytywne skutki społeczne.

System wsparcia rodzin lub osób najuboższych nie może ograniczać się jedynie do weryfikacji uprawnień i wypłaty świadczeń. Model docelowy to taki, w którym wykwalifikowani i wyposażeni w odpowiednie uprawnienia ustawowe pracownicy socjalni będą znali sytuację i potrzeby swoich podopiecznych i na tej podstawie udzielali kompleksowo pomocy, w razie potrzeby wspierając działania i wymieniając informacje z innymi instytucjami publicznymi (np. urzędy pracy, szkoły, kuratorzy, pielęgniarki środowiskowe, organizacje pozarządowe).

Pilnego dokończenia wymaga reforma systemu emerytalnego. Szczegółowe rozwiązanie dla osób zatrudnionych w warunkach szczególnych lub wykonujących prace o szczególnym charakterze musi zostać wypracowane w dialogu społecznym. Przy określeniu sposobu wypłaty emerytur z II filara systemu emerytalnego absolutnym priorytetem będzie odpowiedni

system gwarancji (w tym gwarancja terminowości i regularności wypłat, gwarancja dożywotniego utrzymania realnej wartości emerytury), minimalizacja kosztów systemu i ochrona takich rozwiązań, które uniemożliwiają władzy wykorzystanie zgromadzonych środków na realizację doraźnych celów politycznych lub gospodarczych – ze szkodą dla interesu emerytów. Dotrzymamy obietnic składanych w momencie wprowadzania nowego systemu – a więc prawa wyboru pomiędzy kilkoma typami emerytur (indywidualna, małżeńska, z gwarantowanym okresem płatności). System Indywidualnych Kont Emerytalnych oraz pracowniczych funduszy emerytalnych zostanie wzmocniony innym typem ulgi podatkowej.

System wsparcia osób niepełnosprawnych wymaga istotnych zmian. Rozwiązania legislacyjne nie mogą koncentrować się jedynie na wsparciu zatrudnienia. Konieczne jest wdrożenie szeregu programów, realizowanych przez PFRON i samorządy lokalne, finansowanych lub współfinansowanych ze środków publicznych, ułatwiających integrację społeczną osób niepełnosprawnych, a w szczególności warsztaty terapii zajęciowej.

Elementem nowych rozwiązań powinien być kompleksowy system wyrównywania szans dzieci niepełnosprawnych - tak aby przynajmniej część z nich, wkraczając w świat ludzi dorosłych, będąc osobami samodzielnymi i dobrze wykształconymi, bez problemu znajdowała sobie zatrudnienie. Zmiany wymaga system orzecznictwa – punktem wyjścia dla indywidualizacji wsparcia udzielanego osobom niepełnosprawnym musi być wdrożenie rozwiązań, w których orzeczeniu o niepełnosprawności towarzyszą szczegółowe rekomendacje o zakresie wsparcia potrzebnego dla maksymalnej integracji społecznej.

Likwidacja barier w dostępie niepełnosprawnych do życia społecznego to nie tylko likwidacja barier architektonicznych czy karta parkingowa – pozostające zresztą często jedynie rozwiązaniami „papierowymi”. Nadszedł czas, aby wdrożyć w Polsce system od lat funkcjonujący w wielu krajach europejskich, gdzie szereg ułatwień dla osób niepełnosprawnych i ich opiekunów jest powszechnie zrozumiałą normą - jak np. bezpłatny lub ulgowy dostęp do dóbr kultury czy ułatwianie rozwoju sportu i rekreacji. Szybki postęp w tej dziedzinie będzie możliwy tylko przy znaczącym wzroście zrozumienia społecznego dla potrzeb osób niepełnosprawnych – a to wymaga wsparcia działań legislacyjnych profesjonalnymi kampaniami medialnymi.

W ostatnich dwóch latach praktycznie zamarł dialog społeczny a działalność Komisji Trójstronnej ds. Społeczno-Gospodarczych została ograniczona do rzadkich, formalnych spotkań. Nie ma skuteczniejszego sposobu rozwiązywania trudnych problemów społecznych niż dialog z wiarygodnymi partnerami społecznymi – nawet jeśli nie zawsze kończy się on pełnym powodzeniem.

Dialog ten musi być prowadzony w trybie określonym w ustawie – a więc w ramach Komisji Trójstronnej i równocześnie ze wszystkimi organizacjami uczestniczącymi w pracach tej Komisji. Na zawsze muszą zniknąć z życia publicznego praktyki obecnego rządu – który w nagrodę za poparcie zawiera porozumienie tylko z jedną centralą związkową, ignorując wszystkich pozostałych partnerów.

VI B. Polska chroniąca zdrowie obywateli

1. Diagnoza

Słabość systemu opieki zdrowotnej i ochrony zdrowia obywateli to jeden z najważniejszych i najtrudniejszych problemów społecznych Polski. Po dwóch latach rządów PIS-u system opieki zdrowotnej jest w gorszym, a nie lepszym stanie. Jest w głębokim kryzysie. Na obecną sytuację składają się strajki i protesty personelu medycznego, zaburzenia w funkcjonowaniu wielu szpitali, nasilenie wyjazdów lekarzy i pielęgniarek do pracy w krajach Unii Europejskiej oraz dotkliwie odczuwane przez pacjentów trudności w dostępie do opieki zdrowotnej. Kryzysowe sytuacje występowały również w poprzednich latach, ale po raz pierwszy od 1989 r. utrudnienia w dostępie do usług medycznych finansowanych ze środków publicznych przybrały tak wielką skalę. W niektórych województwach zapanował wręcz chaos.

Zmniejszyła się, i tak ograniczona, dostępność do usług medycznych, szczególnie specjalistycznych w wyniku zwiększania się popytu na te usługi (w związku ze starzeniem się społeczeństwa i zwiększającymi się jego oczekiwaniami w stosunku do systemu opieki zdrowotnej) oraz wskutek braku zmian systemowych odpowiadających na ten wzrost popytu, a dodatkowo – w efekcie przedłużania się konfliktu płacowego i strajków.

Zła jest organizacja i sposób finansowania systemu opieki zdrowotnej i pogarsza się nadal wskutek złego zarządzania i chaosu. W ciągu ostatnich dwóch lat rząd nie był w stanie opracować spójnego, kompleksowego i skutecznego programu i wprowadzić go w życie. Przygotowywał jedynie incydentalne ustawy - niespójne i nieskuteczne. Podejmowane próby racjonalizacji usług medycznych poprzez wprowadzenie koszyka usług gwarantowanych są nieprofesjonalne i fragmentaryczne.

Nie rozwiązano problemu 10% najbardziej zadłużonych szpitali...

Niskie zarobki służb medycznych stały się przyczyną emigracji dużej grupy lekarzy (w tym wysokospecjalistycznej kadry medycznej), pielęgniarek i położnych. Stały się też przedmiotem sporu płacowego z rządem, który wskutek nieudolności i braku umiejętności prowadzenia dialogu przez stronę rządową przekształcił się w długotrwały konflikt przynoszący straty materialne i moralne a przede wszystkim pogarszający sytuację pacjentów.

Rosnący popyt na usługi medyczne i wzrost ich kosztów w wyniku postępu medycznego powoduje stały niedostatek środków finansowych, pomimo zwiększania ubezpieczeniowej składki zdrowotnej i środków świadczonych przez budżet. Mimo tego niedostatku zasoby ochrony zdrowia są nieefektywnie wykorzystywane.

Brak kompleksowego systemu informacji elektronicznej oraz wiarygodnej statystyki medycznej obniża bezpieczeństwo i skuteczność mechanizmów regulujących proces zakupu i sprzedaży usług medycznych. Sprawia, że w systemie ochrony zdrowia brakuje skutecznych narzędzi kontroli obiegu pieniądza i świadczeń oraz informacji o kosztach usług medycznych; nie są wskutek tego podejmowane działania planistyczne, przewidujące zagrożenia i umożliwiające zapobieganie im.

To, co w ostatnich dwóch latach zrobiono nie poprawiło sytuacji, lecz zrodziło nowe problemy. Uchwalona w ub. roku *ustawa o ratownictwie medycznym* okazała się bblem prawnym. Nie zagwarantowała obywatelom dostępu do usług medycznych w stanach nagłych, w zaistniałej w bieżącym roku sytuacji strajkowej. Ubiegłoroczna ustawa o 30 % wzroście wynagrodzeń pracowników medycznych ani nie wyrównała dysproporcji w wynagrodzeniach lekarzy i pielęgniarek w stosunku do przeciętnej płacy, ani nie wprowadziła systemowych mechanizmów ustalania wynagrodzeń w kolejnych latach.

Koszyk świadczeń zdrowotnych stał się jednorazowym wydarzeniem medialnym – nie przedstawiono nawet projektu ustawy. Jednocześnie rząd PIS-u przez wiele miesięcy prowadził ze środowiskiem medycznym wojnę psychologiczną i usiłował skłócić między sobą poszczególne grupy zawodowe, zwłaszcza lekarzy i pielęgniarki. Latem tego roku, w sytuacji nasilających się protestów rząd przyjął postawę pełną arogancji i braku gotowości do dialogu, która niepotrzebnie podsyciła konflikt. W państwie demokratycznym jest to postawa nie do przyjęcia. Kryzys sięgnął w ten sposób kolejnego wymiaru – kryzysu zaufania obywateli do władzy i poczucia bezpieczeństwa.

Pogorszenie stanu ochrony zdrowia pogłębione skutkami przedłużającego się konfliktu pomiędzy rządem a środowiskiem medycznym powoduje, że pacjenci czują się coraz bardziej zagubieni i zagrożeni perspektywą braku leczenia, bądź skutkami jego opóźniania. System ochrony zdrowia i opieki zdrowotnej wymaga pilnie doskonalenia – działań, które nie burząc go i nie naruszając struktur i elementów działających dobrze, usuną wady i wprowadzą rozwiązania korzystne dla pacjentów i ludzi zdrowych obawiających się choroby i jej skutków.

2. Cele programu Lewicy i Demokratów w zakresie ochrony zdrowia i propozycje rozwiązań.

Strategicznym celem programu jest naprawa systemu ochrony zdrowia w taki sposób, aby osiągnąć poprawę dostępności, jakości i organizacji usług medycznych, rozwój profilaktyki i opieki długoterminowej oraz zapewnienie warunków rozwoju i porównywalnej do najlepszych współczesnych systemów leczenia onkologicznego.

Porozumienie Lewica i Demokraci zakłada, że osiągnięcie tego celu wymaga przyjęcia, że jego realizacja będzie, obok rozwoju edukacji i gospodarki opartej na wiedzy oraz walki z biedą i wykluczeniem społecznym, przynajmniej na okres jednej kadencji priorytetem w polityce państwa, realizowanym w ramach realnych jego możliwości i przy zachowaniu pełnej równowagi finansów publicznych. Wymaga to realizacji celów i zarazem zadań szczegółowych:

- zapewnienia sposobu finansowania systemu opieki zdrowotnej, który umożliwi wykorzystanie dodatkowych źródeł;**
- ograniczenia możliwości zadłużania szpitali poprzez zmiany organizacyjno – prawne ZOZ-ów;**
- wprowadzenia mechanizmów i narzędzi zapewniających pełną efektywność wykorzystania zasobów i środków przeznaczonych na ochronę zdrowia.**

1) Funkcjonowanie szpitali w obecnej formie organizacyjno-prawnej powoduje ich zadłużanie, słabą efektywność zarządzania, utrudnia dostęp pacjentów do usług medycznych oraz jest osłabia motywacje białego personelu. Dlatego należy przeprowadzić proces pełnego przekształcenia szpitali w spółki użyteczności publicznej z większościovym udziałem państwa np. samorządów lokalnych. Celem takich zmian jest dobro pacjenta, szacunek dla płaconej przez niego składki, a także zwiększenie efektywności zarządzania placówkami publicznymi, zwiększenie nadzoru właścicielskiego oraz wprowadzenie mechanizmów zapobiegających zadłużeniu się, uzyskanie płynności finansowej, motywacja pracowników do pracy.

2) W Polsce konieczność zmian w systemie ochrony zdrowia wiąże się z potrzebą zwiększenia efektywności wykorzystania dostępnych zasobów przeznaczonych na ochronę zdrowia. Lewica i Demokraci proponuje zorganizowanie okrągłego stołu, w którym uczestniczyliby przedstawiciele rządu oraz reprezentacje lekarzy, ekonomistów,

przedstawicieli związków zawodowych, w tym rolniczych, pacjentów z udziałem również ekspertów z zakresu organizacji i finansowania systemów opieki zdrowotnej. Przedmiotem obrad byłyby kwestia zwiększenia zasobów systemu ochrony zdrowia i udziału zainteresowanych środowisk w ich tworzeniu, a także problem efektywności wykorzystania tych zasobów.

- 3) **Zmiany demograficzne związane z tzw. starzeniem się populacji spowodują, że w 2020 roku ponad 20% polskiego społeczeństwa należeć będzie do grupy poprodukcyjnej, a popyt na świadczenia pielęgnacyjne znaczenie wzrośnie i trzeba będzie nie tylko znaleźć struktury organizacyjne (ZOL, ZPO, DPS), ale także zapewnić ich finansowanie. Dlatego będziemy rozwijać wszelkie formy organizacyjne związane z opieką długoterminową, kształceniem geriatrów, sieć oddziałów szpitalnych i form opieki domowej. Wzorem modelu skandynawskiego należy rozwijać profilaktykę, szczególnie w zakresie świadczeń stomatologicznych dla dzieci i młodzieży oraz wad postawy.**
- 4) **LiD proponuje zaliczenie usług zdrowotnych do puli dóbr i usług, które mogą być nabywane z funduszu socjalnego. Rozwiązanie to nie podniesie obciążeń pracodawcy, ani nie uszczupli przychodów budżetu. Podejmiemy także starania o odblokowanie „0” podatku VAT za usługi zdrowotne na poziomie Unii Europejskiej. W związku z brakiem w systemie ochrony zdrowia publicznych środków na inwestowanie w infrastrukturę szpitali należy dopuścić dodatkowy kapitał na zasadzie partnerstwa publiczno-prywatnego.**
- 5) **Wprowadzimy rozdzielenie funkcji w zakresie oceny efektywności klinicznej i ekonomicznej od taryfikacji i powołanie Agencji Taryfikacji Usług Medycznych umożliwi rzeczywiste policzenie kosztów i oddzielenie dwóch odrębnych zadań jakimi są opracowanie koszyka świadczeń medycznych oraz wycena procedur medycznych.**
- 6) **Wprowadzimy rozwiązania zapewniające właściwą liczbę lekarzy i pielęgniarek poprzez zwiększenie liczby miejsc w uczelniach medycznych, finansowanie kosztów specjalizacji ze środków budżetowych dla wszystkich absolwentów oraz znaczącego podwyższenia wynagrodzeń pracowników medycznych.**
- 7) **Rozbudujemy system informacji elektronicznej w ochronie zdrowia w zakresie dostępności pacjentów do usług medycznych oraz dokumentacji medycznej i finansowej. Jest to w naszej ocenie strategiczne rozwiązanie poprawiające diagnostykę, leczenie,**

profilaktykę chorób, bezpieczeństwo pacjenta, zmniejszające poziom zagrożenia popełniania błędów przez świadczeniodawcę oraz pracochłonność i koszty administracyjne podmiotów działających w ochronie zdrowia. Dające informację kontrolną i planistyczną w sprawie kosztów, skuteczności i efektywności leczenia oraz obiegu pieniędzy i usług w systemie.

VII. Polska silnej, stabilnej i nowoczesnej gospodarki

1. Diagnoza

W październiku 2005 roku, w momencie objęcia władzy przez rząd Prawa i Sprawiedliwości, polska gospodarka była w bardzo obiecującym stanie, a podstawy jej dalszego rozwoju były wyjątkowo dobre:

- trwał wzrost gospodarczy, przekładający się na zauważalny, szybki wzrost zatrudnienia;**
- szybko poprawiała się sytuacja budżetu państwa;**
- deficyt handlowy był niski (o wiele niższy niż w większości krajów będących nowymi członkami Unii Europejskiej);**
- inflacja kształtowała się na rekordowo niskim poziomie.**

Na tę korzystną sytuację złożyły się trzy czynniki:

- skutki prowadzonych przez poprzednie rządy reform gospodarczych, które przyniosły skumulowany efekt w postaci zwiększonej dynamiki gospodarczej;**
- istotny, pozytywny impuls dla gospodarki w wyniku przystąpienia Polski do Unii Europejskiej wpływający, między innymi, na wzrost eksportu i zapewnienie trwałego dopływu środków finansowych;**
- wysiłek dostosowawczy polskich przedsiębiorców wymuszony przez spowolnienie gospodarcze, a w zasadzie kryzys lat 1999-2002.**

Efekt działania tych trzech czynników – mocne fundamenty gospodarcze Polski spowodował, że Polska w 2005 roku weszła na ścieżkę długofalowego – mającego trwale podstawy – wzrostu gospodarczego, dającego się utrzymać na wysokim poziomie bez większych kłopotów.

Podkreślić należy, że osiągnięcie tych zdrowych fundamentów gospodarczych okupione zostało poważnymi kosztami społecznymi, przede wszystkim w postaci wysokiego poziomu bezrobocia.

Rząd Prawa i Sprawiedliwości nie potrafił wykorzystać zbudowanego przez wszystkie rządy z poprzednich lat potencjału gospodarczego i został on zmarnowany:

- nie zrealizowano, mimo zapowiedzi, rozpoczętych przez poprzednie rządy reform gospodarczych, w tym szczególnie istotnej, dotyczącej finansów publicznych;**
- praktycznie wstrzymano prywatyzację, a także zniszczono istniejące podstawy ładu korporacyjnego w spółkach skarbu państwa;**

- zatrzymano wiele projektów infrastrukturalnych, w tym tak ważną dla rozwoju polskiej gospodarki budowę autostrad.

Najważniejszym jednak zaniechaniem rządów PiS było zamrożenie akcesji Polski do Europejskiej Unii Walutowej, co będzie mieć bardzo poważne, negatywne konsekwencje ze względu na wywołanie tą decyzją trwałej presji na utrzymywanie wysokiej ceny złotówki, a w konsekwencji szybszej utraty, niż to konieczne, konkurencyjności polskiej gospodarki wynikającej z niższych niż w zachodnich krajach kosztów produkcji.

W efekcie tych działań i zaniechań fundamenty polskiej gospodarki zostały znacznie osłabione, wypracowany przez poprzednie lata potencjał w dużej mierze zaprzepaszczone, a rysujący się przed Polską w 2005 roku okres wysokiego wzrostu gospodarczego może trwać znacznie krócej, niż to było możliwe, przy wykorzystaniu w ciągu ostatnich dwóch lat wzrostu gospodarczego dla przeprowadzenia reform gospodarczych.

2. Cele i kierunki programu Lewicy i Demokratów w zakresie polityki gospodarczej.

Strategicznym celem polityki gospodarczej realizowanej przez Lewicę i Demokratów jest przywrócenie mocy i trwałości fundamentów polskiej gospodarki, a tym samym zapewnienie stabilizacji wzrostu gospodarczego na wysokim poziomie przez jak najdłuższy czas. Realizacja tego celu jest warunkiem i gwarancją realizacji długofalowych celów rozwojowych i priorytetów społecznych programu LiD – budowy gospodarki opartej na wiedzy i nowoczesnego systemu edukacji oraz tworzenia systemu bezpieczeństwa społecznego.

Podstawowym wyzwaniem dla polskiej gospodarki, charakterystycznym dla wszystkich krajów zmuszonych do doganiania krajów bardziej rozwiniętych, jest skuteczne wykorzystywanie istniejących przewag konkurencyjnych i budowanie nowych, bardziej nowoczesnych.

Polska dzisiaj wciąż dysponuje istotnymi przewagami konkurencyjnymi wynikającymi z relatywnie niższych kosztów wytwarzania. Ta przewaga kosztowa topnieje:

- z powodu konfrontacji z kontrahentami spoza Unii Europejskiej, z krajów Azji, Ameryki Łacińskiej - krajów, które rozwijają się jeszcze dynamiczniej niż my;

- w wyniku ciągłej presji aprecjacyjnej na złotego (w wyniku wzmocnienia naszej waluty polskie produkty stają się coraz droższe, a produkty importowane stają się coraz tańsze);
- w efekcie presji inflacyjnej.

Zjawiska te są poniekąd nieuchronne a konkurencyjna przewaga o charakterze kosztowym będzie się stale zmniejszać. Należy więc budować nowe przewagi konkurencyjne. W tym celu właśnie konieczna jest budowa gospodarki opartej na wiedzy, konieczne jest inwestowanie w ludzi i przechodzenie z produkcji prostej na bardziej skomplikowaną, wykorzystującą wysokie technologie.

Tendencje te znajdują odzwierciedlenie w charakterystyce inwestycji zagranicznych w Polsce: coraz rzadziej inwestorzy poszukują w Polsce taniej siły roboczej, a coraz częściej dobrze wykształconych pracowników. Uznać należy, że jest to swego rodzaju wyścig z czasem. Z jednej strony gospodarka polska nieuchronnie traci kosztową przewagę konkurencyjną. Celem jest więc jej utrzymanie, a przynajmniej tracenie jej w jak najwolniejszym tempie.

W żadnym razie nie wolno sztucznie zwiększać tempa jej utraty. Z drugiej strony trzeba budować nowe przewagi. Trafność tej strategii obrazuje przykład Finlandii, która dzięki tej drodze z kraju bardzo biednego stała się wzorcem przewag konkurencyjnych opartych na wiedzy – wzorem kraju, który osiągnął trwały sukces gospodarczy.

Z powyższego wynikają główne kierunki polityki gospodarczej dla Polski:

- 1) polityka makroekonomiczna – prowadzona w taki sposób, aby wzmocnić budowanie nowych przewag konkurencyjnych i jednocześnie osłabiać tempo utraty przewag istniejących;
- 2) polityka rynku pracy polegająca na inwestowaniu w ludzi, w ich edukację, na obniżaniu pozapłacowych kosztów pracy i jednoczesnym zwiększaniu aktywności zawodowej społeczeństwa;
- 3) polityka tworzenia nowoczesnej infrastruktury;
- 4) polityka wspierania rozwoju przedsiębiorczości;
- 5) polityka wspierająca innowacyjną przebudowę gospodarki;
- 6) polityka energetyczna zapewniająca bezpieczeństwo energetyczne i racjonalne wykorzystanie energii.

1). Polityka makroekonomiczna.

Po pierwsze, z punktu widzenia potrzeb makroekonomicznych, ważne jest, aby polityka budżetowa (czy też fiskalna) właściwie dostosowywała się do etapów cyklu koniunkturalnego to znaczy nie pogłębiała spowolnienia gospodarczego, ani nie powodowała podgrzewania koniunktury, kiedy jest to niepotrzebne. Innymi słowy polityka budżetowa nie powinna destabilizować gospodarki.

Po drugie, polityka makroekonomiczna powinna koncentrować się na tym, by Polska jak najszybciej weszła do Europejskiej Unii Walutowej. Bez tego złoty będzie się wzmocniał, a niestabilność tego trendu dodatkowo utrudniać będzie prowadzenie działalności gospodarczej, w szczególności małym i średnim przedsiębiorstwom, które nie mogą się zabezpieczać przed ryzykiem walutowym. Trzeba zrobić wszystko, aby Polska jak najszybciej weszła do Europejskiej Unii Walutowej, ponieważ to daje jej dodatkowy czas na zbudowanie gospodarki nowoczesnej.

Widzimy wielkie korzyści związane ze wspólną walutą i zniesieniem ryzyka kursowego i kosztów wymiany: istotne zwiększenie napływu brakującego Polsce kapitału inwestycyjnego, zmniejszenie kosztów bieżącej wymiany gospodarczej, obniżenie stóp procentowych, nasilenia konkurencji cenowej, co jest korzystne dla konsumentów. Warto podkreślić, że we wszystkich krajach, które przeszły na euro tempo wzrostu cen spadło a nie wzrosło. Polsce brakuje kapitałów i każde utrudnienie w jego napływie, a ryzyko kursowe niewątpliwie stanowi takie utrudnienie, jest dla rozwoju niekorzystne.

Po trzecio, polityka budżetowa jest narzędziem finansowania podstawowych funkcji społecznych (zapewnienia sprawnego funkcjonowania państwa, infrastruktury, porządku, w tym porządku prawnego, zapewnienia środków na system edukacji, ochrony zdrowia i zabezpieczenia społecznego), a więc jest w istocie głównie polityką kształtowania wydatków. Powinna zatem z jednej strony wspierać realizację celów strategicznych, dotyczących koniecznych zmian w realizacji tych podstawowych funkcji państwa (w tym wypadku zmian w systemie edukacji i opiece zdrowotnej oraz poprawie bezpieczeństwa społecznego), z drugiej zaś być głównym narzędziem kontroli finansów publicznych.

Oznacza to, że kontrola finansów publicznych powinna następować poprzez kontrolę wydatków i tempa ich wzrostu. Dziś sytuacja gospodarcza jest

nieporównanie lepsza od tej, która miała miejsce w roku 2001 czy też 2002. Konieczne jest jednak zdecydowanie się na pewne ograniczanie dynamiki wzrostu wydatków państwa. Innymi słowy, dobra koniunktura nie może być pretekstem do braku dyscypliny budżetowej, bo efektem tego jest późniejsza konieczność w okresie złej koniunktury istotnego ograniczenia tempa wzrostu wydatków, albo nawet samych wydatków.

2). Polityka rynku pracy.

Jedną z największych słabości polskiej gospodarki jest jednocześnie występowanie, z jednej strony, wysokiego rejestrowanego bezrobocia, a z drugiej strony pogłębiającego się znacznego braku wykwalifikowanej kadry. Podstawowym kierunkiem działania powinno być unowocześnienie systemu edukacyjnego. Ponadto polityka rynku pracy powinna coraz bardziej koncentrować się na aktywizacji i reaktywizacji zawodowej kobiet i osób w wieku średnim. Należy te osoby przekonać – poprzez stosowne instrumenty wsparcia - że warto jest wrócić do pracy. Rynek pracy ich coraz bardziej potrzebuje – są oni wielkim polskim kapitałem.

Niezbędne są rozwiązania umożliwiające aktywność zawodową niepełnosprawnych, która w Polsce jest dwa razy niższa niż w innych krajach Unii Europejskiej.

3). Polityka tworzenia nowoczesnej infrastruktury.

Piętą achillesową polskiej gospodarki jest słaby stan dróg. Lewica i Demokraci przyspieszą budowę autostrad po karygodnych opóźnieniach i zaniedbaniach ostatnich rządów. Ich brak z góry eliminuje Polskę jako miejsce wielu potencjalnych inwestycji. Przerzucenie całości finansowania autostrad na środki publiczne, co zapowiedział rząd PiS, nawet zakładając duże wykorzystanie dotacji unijnych stanowiłoby bardzo poważne obciążenie budżetu i jak było do przewidzenia okazało się wąskim gardłem. Inne media transportu: koleje, szlaki wodne, transport lotniczy też są w złym stanie i wymagają znaczącego wsparcia ze środków publicznych.

Ograniczenia finansowe budowy infrastruktury, czy to dróg, autostrad, czy kolei, są dzisiaj mniejsze nie tylko ze względu na dostęp do środków unijnych, ale także ze względu na lepszą sytuację budżetową państwa. Tym niemniej wykorzystamy szeroko partnerstwo publiczno-prywatne dla pozyskania funduszy na rozwój infrastruktury, szczególnie autostrad i lotnisk. Każda budowa dróg wymusza konieczność podejmowania decyzji.

Czyli trzeba po prostu podejmować decyzje. Ponadto trzeba usprawnić proces inwestycyjny. Przez ponad dwa lata nie uchwalono nowego prawa o zagospodarowaniu przestrzennym. Dla powstania w szybkim czasie nowoczesnej infrastruktury konieczny jest sprawny system zarządzania, modyfikacja istniejących przepisów oraz kompetentni i odpowiedzialni urzędnicy. LiD zapewni wprowadzenie do systemu tych trzech czynników.

4). Polityka wspierania rozwoju przedsiębiorczości

Przedsiębiorcy potrzebują przede wszystkim stabilnego i przejrzystego systemu prawnego, w którym się poruszają – nadmiar regulacji blokuje przedsiębiorczość. System ten powinien charakteryzować się minimalizacją obciążeń nakładanych na przedsiębiorców. Ponadto bardzo ważne jest, aby każdy przedsiębiorca wiedział o dostępnych instrumentach wsparcia w prowadzeniu działalności gospodarczej oraz potrafił umiejętnie z nich korzystać.

Powrócimy do rozwiązań, które były przyjęte w poprzedniej kadencji. Rozwiązania, które zostały zamrożone na początku rządów PiS, a porozumienie Lewica i Demokraci wprowadzi w życie. Potrzebne jest ciągle odwlekane wprowadzenie zasady „jednego okienka” przy podejmowaniu działalności gospodarczej, przy założeniu, iż zachowany będzie związek małych i średnich przedsiębiorców z samorządami terytorialnymi poprzez system rejestracji działalności gospodarczej.

Przedsiębiorcy, którzy nie zatrudniają pracowników będą mieli możliwość zawieszania prowadzenia działalności gospodarczej. Prowadzone będą prace nad dalszym ograniczeniem klina podatkowego - zwolnimy na 3 lata pracodawców z opłat na ubezpieczenia społeczne w odniesieniu do rodziców powracających do pracy z urlopów wychowawczych bądź macierzyńskich (rodzicielskich) oraz w stosunku do absolwentów szkół i uczelni.

Stworzymy kompleksowy elektroniczny system informacyjny dla przedsiębiorców i osób zainteresowanych rozpoczęciem działalności gospodarczej, który w czytelny sposób będzie prezentował m.in. zasady rozpoczynania i prowadzenia działalności gospodarczej, a także informacje o dostępnych instrumentach wsparcia przedsiębiorców oraz warunkach i procedurach niezbędnych do uzyskania tego wsparcia.

5). Polityka wspierająca innowacyjną przebudowę gospodarki

Priorytetem LiD będzie budowa gospodarki opartej na wiedzy – w tym wspieranie działalności innowacyjnej. W tym celu m.in. zmieniona zostanie *ustawa o niektórych formach wspierania działalności innowacyjnej*, w kierunku usprawnienia istniejących procedur oraz poszerzenia dostępnych instrumentów wsparcia.

Nakłady w budżecie państwa na działalność B+R będą sukcesywnie rosnąć, dzięki czemu będzie możliwe budowanie nowych przewag konkurencyjnych. Fundusze strukturalne będą skierowane w większym stopniu na wsparcie takich działań, które unowocześniają produkcję i przechodzą na tzw. „wysokie technologie”.

Nadal prowadzona będzie prywatyzacja, gdyż w wielu przypadkach utrzymywanie spółek Skarbu Państwa jest nieuzasadnione ekonomicznie i rzadko przyczynia się do innowacyjności i zyskowności czy poprawy konkurencyjności. Ponadto spółki te, ich zarządy i rady nadzorcze stały się siedliskiem korupcji politycznej. Prywatyzacja prowadzona będzie w sposób przejrzysty. LiD zadba także lepiej o przyszłość pracowników w restrukturyzowanych przedsiębiorstwach.

Polskiej gospodarce zależy także na pozyskiwaniu nowych technologii poprzez inwestycje zagraniczne. Dlatego powinien powstać program ułatwień: organizacyjnych, infrastrukturalnych oraz regulacyjnych, które przyczynią się do tego, że Polska będzie nade krajem konkurencyjnym wobec innych rynków, które rywalizują z Polską w pozyskiwaniu nowoczesnych technologii.

6). Polityka energetyczna zapewniająca bezpieczeństwo energetyczne i racjonalne wykorzystanie energii.

Zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego oraz racjonalne, oszczędne wykorzystanie energii należą do podstawowych kierunków polskiej polityki gospodarczej.

Wykorzystywane będą krajowe zasoby energetyczne, łącznie z głównym polskim bogactwem – węglem kamiennym. Wymaga to zmian technologicznych w wydobywaniu i przetwarzaniu węgla. Dzięki środkom europejskim polski przemysł węglowy dostosowany zostanie do standardów produkcji czystej energii węglowej.

W sprawie dywersyfikacji dostaw surowcowych, koniecznym i tanim rozwiązaniem będzie połączenie polskiego systemu energetycznego z europejskim we wszystkich rodzajach energii. Udzielana będzie pomoc polskim firmom w racjonalnych ekonomicznie inwestycjach surowcowych za granicą.

Dalsza rozbudowa energetyki odnawialnej oraz wzrost jej udziału w polskim zasobie energetycznym, będzie możliwy dzięki warunkom regulacyjnym przyjaznym dla rozwoju tego rodzaju energii. Wdrażane będą zasady oszczędnego zużycia energii w budownictwie, przemyśle oraz gospodarstwach domowych.

VIII. Polska równości regionów

1. Diagnoza

Zapewnienie równych szans wszystkim Polaków na korzystanie z dobrodziejstw rozwoju – dobrej edukacji, dostępu do kultury i dóbr cywilizacji, awansu zawodowego i społecznego – wymaga likwidacji podziału na Polskę „A” i Polskę „B”, to jest wyrównania poziomów cywilizacyjnych regionów ściany wschodniej, czyli obszarów położonych generalnie na wschód od Wisły. Jest to obszar, który w najmniejszym stopniu skorzystał z transformacji ustrojowej, który charakteryzuje relatywne pogarszanie się wskaźników statystycznych w ostatnich latach w stosunku do całego kraju i Unii Europejskiej, obszar peryferyjny zarówno w skali kraju, jak i całego terytorium UE – obszar o najniższym poziomie PKB na jednego mieszkańca nie tylko w Polsce, ale w całej Unii, niskim poziomie konkurencyjności i przedsiębiorczości, a także stosunkowo niskim poziomie dochodów własnych samorządów lokalnych. Regiony te cechują tendencje zmniejszające ilość mieszkańców (zmniejszenie liczby urodzeń oraz migracja), które zahamować może tylko poprawa warunków życia i powstanie możliwości znalezienia atrakcyjnej pracy.

Należy dodać, że – z uwagi na fakt, iż utrzymywanie się nadmiernych międzyregionalnych dysproporcji jest niekorzystne z punktu widzenia spójności UE – został stworzony specjalny fundusz dla pięciu polskich najbiedniejszych regionów, tzw. Polski Wschodniej oraz, z inicjatywy Unii, w Polsce opracowany został i będzie realizowany w obecnym okresie programowania Program Operacyjny Rozwój Polski Wschodniej.

2. Cele programu i propozycje rozwiązań Lewicy i Demokratów w sprawie zrównoważonego rozwoju regionalnego.

Niezbędne jest wsparcie samorządów w regionach tzw. Polski „B” w rozbudowie infrastruktury, rozwoju i rozbudowie szkolnictwa, szczególnie wyższego, przyciąganiu inwestycji prywatnych, w tym zagranicznych, organizowaniu przedsięwzięć i wydarzeń kulturalnych o ogólnopolskim charakterze.

Należy mieć świadomość, iż podstawowa część środków na rozwój Polski Wschodniej, podobnie jak i całego kraju, będzie w najbliższych latach pochodzić z funduszy Unii Europejskiej, których zasady wykorzystania są określone przede wszystkim poprzez regulacje unijne. Co więcej zapadły

już praktycznie wszystkie decyzje odnośnie podziału środków rozwojowych między programy operacyjne, priorytety i województwa na okres do 2013 roku.

W związku z powyższym należy skoncentrować się na następujących działaniach:

- wspierać realizację kierunków i działań zapisanych w odpowiednich strategiach rozwoju i regionalnych programach operacyjnych województw znajdujących się na ścianie wschodniej, zgodnie z tezą, iż to samorzady województw, wspierane przez samorzady gmin i powiatów, są najważniejszym kreatorem rozwoju społeczno-gospodarczego na swoim terenie, a działania rządu mają tylko charakter wspomagający;
- udzielić wsparcia w takim przygotowywaniu projektów dotyczących terenów ściany wschodniej tak, aby mogły one być konkurencyjne pod względem jakości w stosunku do projektów przygotowywanych przez województwa posiadające bardziej kompetentne służby (w również wsparcie przez organizacje pozarządowe);
- udzielić wsparcia dla stworzenia odpowiednio dużych mocy „przerobowych” zdolnych do pełnego wykorzystania środków przyznanych regionom ściany wschodniej (często zgłaszane są wątpliwości co do możliwości zagospodarowania przez województwa wschodnie przyznanych kwot – niskie wykorzystanie środków);
- wspierać starania województw odnośnie zabezpieczenia wymaganego współfinansowania projektów ze strony polskiej. W tej kwestii należy rozważyć zasadność zmiany ustawy o finansach publicznych w kierunku decentralizacji finansów publicznych i zwiększenia dochodów samorządów terytorialnych (obecny poziom dochodów jst nie gwarantuje pełnej absorpcji środków funduszy strukturalnych w niektórych z województw wschodniej Polski);
- ujmować w działaniach promocyjnych kraju i gospodarki w większym niż dotychczas stopniu - promocję Polski Wschodniej;
- działać na rzecz dobrej współpracy wszystkich podmiotów zaangażowanych w realizację programów operacyjnych: samorządów terytorialnych wszystkich szczebli oraz administracji rządowej (w tym wojewody), co jest warunkiem efektywnego i pełnego wykorzystania środków rozwojowych.

W odniesieniu do nowych okresów programowania proponuje się:

- podjąć starania na rzecz kontynuacji środka specjalnego UE w postaci wydzielonych dodatkowych kwot na rozwój Polski Wschodniej,

poprzedzone dokonaniem oceny efektywności ich wcześniejszego wykorzystania;

- zastosować nowego algorytmu podziału środków w ramach segmentu regionalnego, który by bardziej preferował obszary wschodniej Polski, niż ma to miejsce w obecnej perspektywie finansowej;
- zastosować w ogólnokrajowych programach operacyjnych, podobnie jak ma to miejsce obecnie w regionalnych programach operacyjnych województw w odniesieniu do rolnictwa, uregulowań zabezpieczających przed zmarginalizowaniem województw w ściany wschodniej przy wyborze projektów do realizacji.

Podstawowym zadaniem władz w najbliższych latach w stosunku do województw ściany wschodniej jest konsekwentna realizacja Programu Operacyjnego Rozwój Polski Wschodniej, w tym przede wszystkim:

- wzmocnienie powiązań komunikacyjnych tego obszaru z resztą kraju (w tym: z centrum), między województwami tego regionu oraz powiązań zewnętrznych z państwami zza wschodniej i południowo-wschodniej granicy; ma to zasadnicze znaczenie dla poprawy dostępności regionu i poprawy jego konkurencyjności;
- dla zahamowania odpływu ludności istotne znaczenie ma podjęcie działań na rzecz zatrzymania osób kończących studia w ośrodkach wyższych regionu oraz przyciągnięcie młodzieży studiującej poza tym obszarem, m.in. poprzez rozbudowę systemu stypendiów fundowanych przez przedsiębiorstwa i samorządy terytorialne, a także wspieranie budownictwa mieszkaniowego;
- rozbudowa bazy szkolnictwa wyższego, w kierunkach istotnych dla rozwoju poszczególnych województw, zgodnych ze strategiami rozwoju województw oraz wspieranie działań na rzecz zwiększenia udziału szkół Polski Wschodniej w programach Unii Europejskiej poprzez pomoc w przygotowywaniu odpowiednich programów;
- w celu poprawy atrakcyjności inwestycyjnej wspieranie marketingu regionalnego, który będzie kształtował korzystny obraz i odbiór regionu u potencjalnych inwestorów;
- działania na rzecz wzmocnienia miast wojewódzkich: Białegostoku, Lublina, Olsztyna, Kielc i Rzeszowa (w tym głównie ich funkcji metropolitalnych), co powinno skutkować zwiększeniem ich atrakcyjności i przyspieszeniem ich rozwoju, a także otoczenia dzięki dyfuzji procesów rozwojowych;
- wspieranie współpracy przygranicznej i kontaktów z sąsiadami, m.in. przez zwiększenie liczby przejść granicznych i poziomu obsługi

turystów, oraz wspieranie różnego typu inicjatyw międzynarodowych (jak np: euroregiony);

- wspieranie rozwoju i funkcjonowania MSP w województwach wschodnich poprzez zwiększenie dostępu do kapitału, m.in. przez wprowadzenie preferencji dla ściany wschodniej w funduszach poręczeń kredytowych i pożyczkowych.

Niezbędne jest opracowanie nowej Koncepcji Przestrzennego Zagospodarowania Kraju, która określi m.in. pożądane z punktu widzenia interesów ogólnokrajowych kierunki zmian w zagospodarowaniu przestrzennym województw ściany wschodniej oraz odpowiednie instrumenty polityki przestrzennej.

Siedemnastym regionem jest nowa polska emigracja zarobkowa, koncentrująca się, jak dotąd, najliczniej w Anglii i Irlandii. W miarę otwierania się nowych rynków pracy dla Polaków w krajach Unii Europejskiej można spodziewać się powstawania nowych skupisk naszych rodaków za granicą.

Dziś trudno przesądzić, jaka część z tych osób wróci do kraju, a jaka zostanie w nowym kraju. Jedno jest pewne - trzeba umocnić i utrzymać ich trwałą więź z Ojczyzną oraz zapewnić ich udział w życiu publicznym kraju. Wymaga to rozwiązań prawnych, ale także aktywności stosownych służb i urzędów dyplomatycznych i konsularnych, wspierających działalność kulturalną i odpowiadających za politykę społeczną, m.in. w zakresie:

- zorganizowania polskiego szkolnictwa;
- zwiększenia dostępu do polskiej kultury;
- stworzenia zachęcających warunków do powrotu do kraju.

Pierwszorzędne znaczenie ma zorganizowanie polskiego szkolnictwa w miejscach największych skupisk emigracji, zarówno na poziomie podstawowym, jak i średnim, co zapewniłoby poziom wykształcenia nie gorszy niż w kraju – w miejsce obecnego szczątkowego szkolnictwa sobotnio-niedzielnego w niektórych miastach Anglii czy Irlandii – oraz przeciwdziałałoby niepotrzebnym rozłąkom rodzin. Uregulowania wymaga kwestia rejestracji jako polskich obywateli dzieci urodzonych przez polskich emigrantów, która obecnie jest kłopotliwa i wymaga kilkumiesięcznych starań – należy zastanowić się, czy nie powinno to być załatwiane automatycznie po zgłoszeniu w polskiej placówce dyplomatycznej.

Warto zwrócić uwagę na trudności w legalnym odbiorze polskiej telewizji przez polskich emigrantów, która jest przecież najprostszym sposobem informacji (i w ten sposób powiązania z krajem) o aktualnym życiu politycznym i głównych wydarzeniach społeczno-kulturalnych w kraju.

Należy stworzyć zachęcające warunki dla powrotu Polaków, którzy wyjechali „za chlebem”, tak by mogli inwestować w kraju zarobione za granicą środki, bez upokarzającego tłumaczenia o źródłach ich pochodzenia i obaw, iż tego typu tłumaczenia ich czekają po powrocie. Zachętą do powrotu byłoby również uproszczenie procedur zakładania w Polsce firm, które to procedury są oceniane jako niezmiernie skomplikowane w porównaniu z krajami emigracji.

Poprawimy jakość pracy polskich placówek dyplomatycznych – powinny one stać się miejscem przyjaznym dla polskich obywateli, namiastką ich Ojczyzny na emigracji, gdzie będą mogli znaleźć pomoc i zrozumienie. Wymaga to rozbudowy placówek, ich wzmocnienia kadrowego, jak i lepszej organizacji pracy.

IX. Polska ekologiczna

1. Diagnoza.

Stan środowiska naturalnego w Polsce uległ w ciągu ostatnich 15 lat znaczącej poprawie. Jest to wynik inwestycji proekologicznych zmniejszających emisję szkodliwych substancji do środowiska oraz w części zmiany technologii produkcji. Mimo tej ogólnie pozytywnej oceny zauważalne są jednak wyraźne zjawiska wskazujące na opóźnienia i zagrożenia w niektórych dziedzinach ochrony środowiska.

Niepokój budzi zwłaszcza stan sektora gospodarki odpadami, produkcja energii z odnawialnych źródeł oraz problematyka wodno-ściekowa. Mimo istnienia niezbędnych ustaw i regulacji zbyt niski jest ciągle poziom zbiórki, odzysku i recyklingu odpadów. Stawia to Polskę na końcu listy państw członków Unii Europejskiej. Kończą się okresy przejściowe jakie Polska wynegocjowała w procesie akcesyjnym z UE:

- nie ma już możliwości dotrzymania tych zobowiązań w gospodarce odpadami oraz gospodarce wodno-ściekowej;
- nie ma również szans na osiągnięcie w 2010 roku przyjętego w UE (i zaakceptowanego przez Polskę) poziomu 7,5% udziału energii odnawialnej w całkowitej produkcji energii.

Ponadto istotne wyzwania stawiają przed każdym rządem zmiany klimatyczne, które wymagają reakcji przede wszystkim w polityce ekologicznej.

Wymienione obszary wymagają pilnych działań, przede wszystkim wprowadzenia nowych instrumentów w zakresie zarządzania i finansowania inwestycji środowiskowych.

Te niezadowalające efekty są także rezultatem słabego poziomu merytorycznego kadr kierowniczych pracujących w ekipie PiS. Sektor środowiska potraktowano po raz kolejny jako źródło łupów kadrowych i możliwości finansowania inwestycji wybieranych przede wszystkim w wyniku silnej presji politycznej. Dowodem są choćby projekty finansowane z funduszy ekologicznych w koncernie ojca Rydzyka.

Kolejny niepokojący sygnał to fakt, iż dialog społeczny w obszarze ochrony środowiska uległ osłabieniu i coraz częściej zastępowany jest konfliktem.

Przykładem jest sprawa obwodnicy Augustowa przez Dolinę Rospudy. Konieczne jest ustalenie zasad rozwiązywania sprzeczności interesów w tej dziedzinie oraz opracowanie stosownych regulacji i procedur.

2. Cele programu Lewicy i Demokratów w sprawie ochrony środowiska.

Idea zrównoważonego rozwoju przyjęta i stosowana w większości nowoczesnych państw świata jest imperatywem działania w XXI wieku. Państwa te doceniają gospodarczy i społeczny wymiar ekorozwoju. Dbają zatem o uzyskanie właściwych proporcji i harmonii między obszarami gospodarczymi, społecznymi i środowiskowymi. Modelem ich działania jest dążenie do unikania konfliktów lub ich rozwiązywanie w duchu dialogu i zrozumienia argumentów stron. Taki stan jest pożądaný również w Polsce.

Wiek XXI określa się mianem wieku ekologii. Tymczasem przetaczające się przez Polskę konflikty między obrońcami środowiska i zwolennikami inwestycji mają swoje podłoże w złym gospodarowaniu przestrzenią. Ciągłym aktualnym postulatem jest potrzeba włączenia w zakres działania ministerstwa środowiska spraw planowania przestrzennego. Kolejne obszary kraju ulegają coraz silniejszej presji na rozwój przemysłu i urbanizację.

Pogodzenie ochrony środowiska z potrzebami rozwoju kraju można osiągnąć jedynie poprzez racjonalną gospodarkę przestrzenią. Przestrzeń jest jednym z zasobów środowiska – przypisanie określonym regionom kraju funkcji i zadań jest najlepszą wyprzedzającą formą ochrony środowiska i spełnieniem zasad zrównoważonego rozwoju. Pozwoli też na właściwe zrozumienie sensu istnienia obszarów chronionych, w tym sieci Natura 2000.

Patriotyzm jest jedną z cech wyróżniających Polaków. Jednak często zapomina się o potrzebie rozbudzania wśród Polaków również patriotyzmu ekologicznego, oznaczającego przywiązanie do dziedzictwa środowiska naturalnego w całym jego bogactwie fauny i flory oraz elementów środowiska abiotycznego takich jak przestrzeń i krajobraz.

Patriotyzm ekologiczny oznacza uświadamianą społecznie potrzebę ochrony i zachowania środowiska przyrodniczego, takiego jakim było w czasach naszych ojców i dziadów, a powinno być przekazane dzieciom i wnukom. Nie zawsze jest to możliwe, jednakże staranie o zachowanie tego narodowego dziedzictwa środowiskowego jest pilną potrzebą naszych

czasów i wymaga ciągłych działań edukacyjnych i pobudzania świadomości patriotycznej. Efektem zachowania środowiska naturalnego jest przecież możliwość dynamicznego rozwoju ekoturystyki, ekoroelnictwa, sportu i rekreacji oraz działalności uzdrowskowej czy typu spa. To jest wielka i wciąż atrakcyjna oferta Polski wobec państw europejskich.

System zarządzania i finansowania w obszarze środowisko wymaga znaczących zmian. Potrzeba taka wynika ze zbyt silnej petryfikacji systemu oraz oznakami jego niedostosowania do nowych wyzwań. Wymaga to zmian w ustawie prawo ochrony środowiska. Nowe zarządzanie środowiskowe powinno w większym stopniu wykorzystywać nowoczesne instrumenty wprowadzane na świecie, które silniej wiążą efekt ekonomiczny inwestycji z osiąganym efektem ekologicznym.

Wszystkie te działania są potrzebne dla osiągnięcia satysfakcjonującego krajowego bezpieczeństwa ekologicznego, zwłaszcza w kontekście oddziaływań globalnego ocieplenia klimatu. Mimo istnienia sporu wśród naukowców o przyczyny tego procesu bez wątpienia zmiany klimatu są faktem i do tego zwiększającym swoją dynamikę procesów. W bezpieczeństwie ekologicznym najważniejszą sprawą jest w pierwszym rzędzie zapewnienie mieszkańcom dostępu do wody w wymaganej ilości i jakości oraz przyjaznego do życia środowiska.

Oslabienie dynamiki zmian klimatu może następować między innymi w wyniku działań na rzecz wzrostu obszarów zalesionych. Należy zatem stworzyć bardziej efektywne instrumenty ekonomiczno-prawne zachęcające do zwiększania powierzchni zalesionych. Już obecnie sygnalizowane są możliwości powstawania znaczących konfliktów w niedalekiej przyszłości związanych z masowymi migracjami ludności przemieszczających się z miejsc dotkniętych skutkami globalnego ocieplenia klimatu. Będzie to następstwem podniesienia się poziomu mórz i powiększaniem obszarów z deficytem wody i pogarszającymi się warunkami działalności rolniczej. Należy zatem uznać ochronę środowiska, a w jej ramach hamowania zmian klimatycznych i ich skutków za jeden głównych priorytetów gospodarczo-społecznych.

Koniecznym jest stworzenie systemu bodźców ekonomicznych zachęcających do szerszego zastosowania w transporcie publicznym jednostek wykorzystujących energię elektryczną, gaz ziemny czy ogniwa wodorowe. Ciągłe aktualna jest potrzeba rozwoju transportu kolejowego i zmniejszenia przewozów towarowych transportem drogowym.

Zgodnie z Zieloną Księgą Unii Europejskiej postawienie w najbliższych dziesięcioleciach w energetyce na oszczędność oraz na zwiększanie udziału energii ze źródeł odnawialnych (energia słoneczna, wietrzna, geotermalna, wodna). Pozwoli to ograniczyć znacząco emisję dwutlenku węgla.

Wprowadzić należy na większą skalę wykorzystanie w budownictwie materiałów przyjaznych środowisku – wytwarzanych przy zmniejszonym zużyciu energii i surowców oraz zmniejszających straty ciepła. Stworzymy jeszcze lepsze podstawy rozwoju dobrowolnego uczestnictwa w ruchu czystej produkcji, promowania ekologicznych znaków handlowych na produktach, stosowania instrumentów zarządzania środowiskowego w jak najszerszym wymiarze.

Zaostrzenie skuteczności gospodarki odpadami (przez recykling i zablokowanie importu śmieci spoza granic), w tym zwiększenie wysiłku administracyjnego-społecznego na rzecz zmniejszenia zaśmiecania naszych miast, osiedli i miejsc rekreacyjnych. Zbieranie surowców wtórnych winno być uznane za oznakę odpowiedzialnego obywatelstwa.

W dalszym ciągu znacząca liczba miejscowości, zwłaszcza mniejszych, nie ma oczyszczalni ścieków, a szczególnie brakuje im zorganizowanych systemów kanalizacyjnych. Część oczyszczalni zbudowanych w ciągu ostatnich lat wymaga już modernizacji i rozbudowy oraz wprowadzenia technologii głębszego przerabiania osadów ściekowych. Należy w tym zakresie stworzyć system zachęt dla samorządów.

Uznanie ochrony naszego dziedzictwa przyrodniczego, w tym różnorodności biologicznej, za ważny element uzupełniający się ze zrównoważonym rozwojem gospodarki.

Nasilające się konflikty między „zielonymi” a samorządami, administracją czy mieszkańcami ujawniają słabość instytucjonalnych podstaw dialogu i znajdowania kompromisu. Nie można odmawiać członkom ruchów ekologicznych prawa do sprzeciwu i protestu wobec podejmowania nowych inwestycji zwłaszcza infrastrukturalnych. Nie można odmawiać mieszkańcom prawa do działań inwestycyjnych. Jednak między tymi dwiema pozycjami znajduje się bardzo szerokie pole możliwych kompromisów i dialogu pozwalające wypracować rozwiązania korzystne dla stron konfliktu. Niechęć do rozmowy jest efektem rządów PiS-u – antagonizowanie a nie dialog stało się stałą praktyką w ostatnich dwóch latach.

Musimy to zmienić. Wrażliwi ludzie zwłaszcza młodego pokolenia nie mogą być odtrącani i traktowani jak „zielone oszołomy”. W nich tkwi bowiem ogromny kapitał entuzjazmu, zapału, emocji na rzecz działań chroniących środowisko, ale chroniących też człowieka, jego godność i miejsce w świecie Natury. Należy stworzyć Komisję Zielonego Dialogu działającą przy ministrze środowiska, aby umożliwić rozwiązywanie nabrzmiewających konfliktów między zwolennikami inwestycji a przedstawicielami sformalizowanych i spontanicznie tworzonych ruchów ekologicznych obrońców środowiska naturalnego.

Coraz bardziej ujawnia się potrzeba zmian kadrowych, a przede wszystkim włączenia ludzi kompetentnych w struktury zarządzania i kierowania środowiskiem. Światowe dokonania w ekologii polegają na doborze bardzo nowoczesnych i nowatorskich instrumentów, ciągłych innowacjach i poszukiwaniach. Ich efektem jest szybszy postęp w osiąganiu założonych celów. Polska kadra ostatnich dwóch lat w obszarze środowisko charakteryzuje się niską zdolnością absorpcji tych światowych dokonań.

Zmienić należy ukształtowaną w ostatnich latach nie dobrą praktykę „zdobywania łupów wyborczych” w instytucjach obszaru środowisko. Łupy przypadają bowiem najczęściej ludziom o małej kompetencji, autorytecie i ograniczonej samodzielności działania. Wymaga to wprowadzenia stosownych zabezpieczeń prawnych, ale także doskonalenia praktyki i kultury politycznej.

X. Polska z wiarą w Europę

1. Diagnoza

W ostatnich dwóch latach Polska marnotrawi pozycję międzynarodową, budowaną mozolnie od 1989 r. przez wszystkie kolejne rządy. Nieprzystająca do rzeczywistości ocena sytuacji międzynarodowej, straszenie dominacją innych państw, bezmyślny sprzeciw wobec Traktatu Konstytucyjnego sprowadziły polską politykę zagraniczną na manowce.

Szczególnemu osłabieniu uległa pozycja Polski w Unii Europejskiej. Byliśmy liderem grupy nowych członków UE, bez których wielkie rozszerzenie Unii nie było możliwe. Obecnie Polska zagubiła swój instynkt polityczny i strategiczny w Europie. Nasza obecność w Unii Europejskiej zaczęła być postrzegana jako zagrożenie, a nie szansa dla Polski. Wiarę w projekt europejski zastąpił brak wyczucia i zrozumienia jego dynamiki. W dyskursie publicznym rządu straszenie dominacją innych państw, a zwłaszcza Niemiec, zajęło miejsce umacniania naszej pozycji w Europie, budowania sojuszy i wygrywania polskich interesów poprzez aktywność, a nie destrukcyjną obronę przed wszystkim i przed wszystkimi.

W krótkim czasie Polska stała się „chorym człowiekiem Europy”, pozbawionym zaufania i kojarzonym z najgorszymi instynktami – egoizmem, nacjonalizmem, krótkowzrocznością. Pomimo wielu powodów do dumy, pomimo spektakularnych osiągnięć gospodarczych ostatnich lat, Polska stała się na politycznej mapie Europy „ciałem obcym” – krajem, którego przywódców nikt nie jest w stanie zrozumieć, a co dopiero uszanować.

Wielką troską napawają stosunki Polski z jej sąsiadami, a szczególnie Niemcami. Stosunki polsko-niemiecki były dotychczas stawiane za wzór poprawności relacji politycznych i społecznych między sąsiednimi krajami, a także przedstawiane jako modelowy przykład przewycięzania trudnej przeszłości dwóch państw i narodów. Realnym wymiarem doskonałych relacji polsko-niemieckich było twarde, konsekwentne i niezawodne poparcie Niemiec dla polskich starań o członkostwo w NATO i Unii Europejskiej. Obecnie polsko-niemiecki dialog polityczny jest bliski wymarcia.

Także pozycja Polski w regionie Europy Środkowej i Wschodniej konsekwentnie ulega dalszemu osłabieniu. Wyróżnialiśmy się zaufaniem i umiejętnością pozyskiwania sojuszników i partnerów. Polska była

autorem licznych inicjatyw regionalnych służących stabilizacji i rozwojowi współpracy w naszym regionie Europy. Stabilizowaliśmy sytuację na wschód od naszych granic, będąc dla Europy i świata pożądanym sprzymierzeńcem w działaniach inicjowanych wobec Białorusi i Ukrainy. Obecnie znaczna część tego dorobku została zmarnowana z uwagi na paraliż i brak aktywności służby dyplomatycznej, nieprzystającą do rzeczywistości diagnozę sytuacji międzynarodowej oraz generalne pogorszenie wizerunku Polski na arenie międzynarodowej.

2. Cele i kierunki polityki zagranicznej

Lewica i Demokraci, proeuropejska siła polityczna w Polsce pragnie przedstawić i realizować alternatywną wizję Polski w Unii Europejskiej i na arenie międzynarodowej, określić priorytety dla polskiej polityki zagranicznej oraz sposoby ich realizacji.

Długookresowe cele polityki zagranicznej oparte są na trzech filarach:

- polityce europejskiej;
- stosunkach z państwami sąsiedzkimi oraz regionem Europy Środkowej i Wschodniej;
- stosunkach euroatlantyckich, rozbudowie kontaktów z wiodącymi krajami pozostałych regionów świata, a także udziale w rozwiązywaniu problemów globalnych.

1) Polityka Europejska

Polską strategią powinno być wpisywanie się w rdzeń polityczno-gospodarczy Unii Europejskiej. Tylko będąc w centrum grawitacji projektu politycznego, jakim jest Unia Europejska, można jednocześnie wygrywać swoje interesy i wzmacniać Europę jako całość.

Jest pięć zadań niezbędnych dla realizacji tej strategii. Po pierwsze, Polska musi dobrze poruszać się w Unii, a więc w zgodzie z zasadami gry, a nie wbrew nim. W ostatnich dwóch latach, rząd wielokrotnie kwestionował postanowienia prawa europejskiego, utrudniał zawieranie kompromisów. Tymczasem skuteczność w Unii Europejskiej nie oznacza blokowania decyzji, ale kształtowania ich na najwcześniejszym możliwym etapie. Wymaga poszanowania wspólnego kontraktu zawartego z innymi państwami członkowskimi.

Po drugie, musimy znaleźć się w strefie Schengen i przyjąć wspólną walutę „euro”, która jest dzisiaj przepustką do sprawowania w Europie przywództwa. Polska zobowiązała się do przyjęcia „euro” w Traktacie Akcesyjnym, a Polacy poparli tę decyzję w referendum w sprawie przystąpienia do Unii. Już przed wyborami w 2005 roku Polska była gotowa do rozpoczęcia formalnej procedury zmierzającej do przystąpienia do strefy euro. Z uwagi na pasywność rządu w tej sprawie traci polska gospodarka i obywatele.

Przyjęcie wspólnej waluty wzmocniłoby atrakcyjność inwestycyjną Polski, pozwoliłoby uniknąć ryzyka kursowego, który jest wielkim problemem dla polskich przedsiębiorstw i kredytobiorców oraz zwiększyłoby wartość transferów środków europejskich. Pozostawanie poza strefą euro to także oddawanie na własną prośbę wpływów politycznych w sytuacji, w której najważniejsze decyzje dotyczące funkcjonowania europejskiej gospodarki podejmowane są w gronie państw, które przyjęły wspólną walutę.

Po trzecie, Polska musi mieć dobry warsztat polityki europejskiej, co oznacza wzmocnienie struktur i mechanizmów jej wypracowywania w kraju. Biorąc pod uwagę rolę szefa rządu w realizacji polityki europejskiej, wskazane jest utworzenie niewielkiego Sekretariatu Europejskiego w bezpośrednim otoczeniu premiera. Jego rolą byłoby kształtowanie strategii polskiej polityki europejskiej i koordynowanie najistotniejszych spraw stających na agendzie UE. Wsparciem dla Sekretariatu Europejskiego powinien stać się pion europejski w Ministerstwie Spraw Zagranicznych, powstały w rezultacie połączenia z Urzędem Komitetu Integracji Europejskiej. Rada Ministrów musi być stale i aktywnie zaangażowana w wypracowywanie założeń polskiej polityki europejskiej.

Po czwarte, Polska musi odbudować swoje sojusze, których rola będzie rosła w rozszerzonej Unii Europejskiej. Wchodząc do Unii Europejskiej Polska znalazła się w unikatowej sytuacji, dzięki dobrze rozbudowanym formom współpracy z innymi państwami członkowskimi.

W ostatnich dwóch latach wiele z nich zostało narażonych na szwank w miarę jak Polska utrzymywała wizerunek kraju izolującego się w UE. W przyszłości należy wzmocnić zarówno stałe sojusze wielostronne, w tym z państwami Trójkąta Weimarskiego i Grupy Wyszehradzkiej, jak i relacje bilateralne oraz sojusze doraźne, zawierane dla realizacji konkretnych projektów.

Po piąte i najważniejsze, Polska musi mieć czytelną wizję spraw, którymi powinna zająć się Unia Europejska w najbliższych latach. Podstawowe polskie priorytety wynikają z naszych potrzeb rozwojowych oraz względów bezpieczeństwa. Nie można jednak zapominać, że Polska funkcjonuje coraz pełniej w globalizującym się świecie i musi być coraz lepiej przygotowana, aby umacniać swoją pozycję w globalnej konkurencji. Polska wizja Unii Europejskiej musi obejmować model cywilizacyjny, dzięki któremu możliwe będzie promowanie w świecie europejskich wartości, a tym samym tworzenie ładu międzynarodowego opartego na poczuciu odpowiedzialności i solidarności.

W kwestiach gospodarczych polskim priorytetem powinno być dokończenie jednolitego europejskiego rynku poprzez usunięcie barier, które w dalszym ciągu występują w przepływie osób, towarów, kapitału i usług. Otwarcie rynków pracy dla obywateli nowych państw członkowskich powoli staje się faktem. W Europie niezbędne jest także zapewnienie warunków dla prawdziwej mobilności na rynku pracy. Można to osiągnąć poprzez uproszczenie wymogów związanych z osiedlaniem się, na przykład wprowadzając jednolite procedury dotyczące statusu rezydenta. Konieczne jest umożliwienie pełnego transferu uprawnień emerytalnych, czy też wprowadzenie transgranicznego świadczenia usług medycznych.

Modernizacja polskiej gospodarki będzie wymagała wsparcia z funduszy europejskich nie tylko w najbliższych latach, ale także w kolejnej perspektywie finansowej na lata 2014-2020. W najbliższym czasie rozpocznie się przegląd budżetu Unii Europejskiej, mający wyznaczyć priorytety dla następnego okresu finansowego. Nasz kraj staje się obecnie największym beneficjentem europejskich funduszy z oczekiwanymi transferami na poziomie 67 mld euro netto. Oznacza to konieczność pełnej mobilizacji politycznej i dyplomatycznej dla zachowania wśród priorytetów budżetowych Unii wydatków związanych z pokonywaniem różnic w poziomie rozwoju gospodarczego państw członkowskich.

Polska powinna być otwarta na dalsze urynkiowanie Wspólnej Polityki Rolnej, przeciwdziałając jednocześnie nawet częściowemu jej unarodowieniu, co może prowadzić do ryzykownej i destrukcyjnej konkurencji na subsydia pomiędzy państwami członkowskimi. Polska musi dobrze przygotować się do absorpcji środków na badania i rozwój oraz konkurencyjność gospodarki. Tego rodzaju fundusze będą w przyszłości coraz bardziej istotnym elementem unijnego budżetu.

2) Stosunki z państwami sąsiedzkimi oraz regionem Europy Środkowej.

Sąsiedzi Polski oraz szerzej państwa naszego regionu stanowią naturalnych partnerów oraz zaplecze dla polskich inicjatyw i działań. Dlatego priorytetowo należy potraktować poprawę stosunków z naszym zachodnim sąsiadem oraz odzyskanie zaufania dla polskiej polityki zagranicznej w pozostałych stolicach regionu. Trzeba odejść od antagonizowania Niemiec w stosunkach dwustronnych.

Niemcy w silnej i pomyślnie jednoczącej się Europie nie będą dla Polski zagrożeniem, ani w sensie polityczno-militarnym, ani też ekonomicznym. Poważnym wyzwaniem dla polskiej polityki zagranicznej mogą być natomiast Niemcy, funkcjonujące w coraz słabszym i chwiejnym środowisku międzynarodowym Europy, spowodowanym erozją struktur i mechanizmów UE oraz NATO.

Tam, gdzie istnieją jakiegokolwiek punkty czy obszary sporne we wzajemnych relacjach polsko-niemieckich (szczególnie o podłożu historycznym), należy prowadzić z Niemcami intensywny dialog polityczny w duchu partnerstwa i współpracy, a więc w dobrej woli.

Polskim priorytetem powinno stać się dalsze rozszerzanie obszaru stabilności i integracji na wschód od naszych granic. Żywozny interes naszego kraju uzasadnia konieczność aktywnego wspierania wszelkich procesów, służących modernizacji europejskiego Wschodu, stworzenia wybranym państwom regionu perspektywy członkostwa w UE i NATO, a także systemu zachęt, który będzie mobilizował naszych sąsiadów do podejmowania wyborów politycznych zgodnych z duchem i wartościami europejskimi.

Temu celowi powinna służyć polska polityka wschodnia. Jej efektywność będzie zależała w głównej mierze od tego, ilu i jakich sojuszników uda nam się pozyskać wśród państw całej Unii Europejskiej, oraz na ile uda się zbudowanie wewnątrz Unii lobby krajów myślących podobnie o polityce wschodniej.

Polska powinna z konsekwencją oraz determinacją propagować model relacji z Rosją oparty na promowaniu demokracji i praw człowieka. Powinna także zabiegać, aby Unia Europejska wyraźniej określiła swoje priorytety i wprowadziła mechanizmy spójnej i solidarnej ich obrony. Polska musi wreszcie poszukiwać takich sposobów oddziaływania na rosyjskie elity polityczne, które w średniookresowej perspektywie

przyczynią się do przywrócenia strategicznego porozumienia i dialogu pomiędzy Unią Europejską i Rosją.

3) Stosunki euroatlantyckie i globalne

W kwestiach polityki zagranicznej i bezpieczeństwa dla Polski tradycyjnie istotne są relacje ze Stanami Zjednoczonymi. Jednak rozwój naszych uprzywilejowanych stosunków z amerykańskim partnerem to niewystarczający priorytet. W dobie globalnego współzawodnictwa należy poszukiwać nowych i silniejszych mechanizmów umocnienia naszej międzynarodowej pozycji i oddziaływania. Jest to możliwe poprzez zakorzenienie mechanizmów wspólnotowych także w obszarze Europejskiej Polityki Bezpieczeństwa i Obrony. Dlatego Polska powinna przyczynić się do umocnienia gotowości operacyjnej tworzonych grup bojowych oraz wzmocnić wkład w cywilny wymiar tej polityki, a także w większym stopniu wspierać rozwój Wspólnej Polityki Zagranicznej i Bezpieczeństwa.

Współcześnie bezpieczeństwo jest niepodzielne. Polska powinna zatem kontynuować politykę zaangażowania międzynarodowego poprzez udział Polski w misjach stabilizacyjnych i pokojowych. Wysłanie wojsk polskich za granicę powinno jednakże każdorazowo być przedmiotem społecznej kampanii informacyjnej.

Opowiadamy się za niezwłocznym podjęciem rozmów z naszymi sojusznikami i działań logistycznych dla wycofania wojsk polskich z Iraku do końca 2007 r.

Ekonomizacja stosunków międzynarodowych to wyzwanie także dla służby dyplomatycznej. Realizowana od kilku lat reforma MSZ wymaga przyśpieszenia i pogłębienia, tak aby polskie przedsiębiorstwa za granicą mogły w szerszym zakresie liczyć na wsparcie polskich służb dyplomatycznych i handlowych. Ich zadania w tym względzie powinny wspierać rozbudowanie zagranicznej obecności organizacji i stowarzyszeń przedsiębiorców, instytucji kulturalnych i naukowych.

Polityka globalna nie obraca się w próżni, lecz ześrodkowuje się wokół konkretnych problemów i wyzwań: bezpieczeństwa energetycznego, zmian klimatycznych, terroryzmu, migracji, głodu i chorób, zadłużenia, państw słabych i upadłych. Polska powinna uczynić przeciwdziałanie zmianom klimatycznym oraz zwiększeniu

bezpieczeństwa energetycznego jednymi ze swoich priorytetów w Unii Europejskiej. Koncentrowanie się wyłącznie na kwestii bezpieczeństwa dostaw jest podejściem błędnym. Bezpieczeństwo uzyskuje się także poprzez zwiększenie efektywności energetycznej przedsiębiorstw i gospodarstw domowych, promocje i wsparcie państwa dla zachowań energooszczędnych, odnawialne i alternatywne nośniki energii, lepszą infrastrukturę, połączenia międzysystemowe z innymi państwami UE.

Wraz ze wzrostem dobrobytu i zamożności Polska powinna poszerzyć zakres i ofertę polityki rozwojowej dla państw borykających się z problemem ubóstwa i niedorozwoju. Należy w tym zakresie wykorzystać potencjał i doświadczenie polskich organizacji pozarządowych, które zasługują na większe wsparcie finansowe i techniczne. Polska ma także dużo do zaoferowania w zakresie doświadczeń okresu transformacji politycznej i gospodarczej. Zrealizować to można poprzez utworzenie mieszanych (rządowych i z sektora pozarządowego) zespołów doradczych, tak aby wspomagać pełniejsze wyzwolenie potencjału wzrostu szczególnie na kontynencie afrykańskim i azjatyckim.

Silna Polska w silnej Europie i globalizującym się świecie to także udział w tworzeniu wspólnej polityki migracyjnej opartej na ujednoczonych zasadach przyjmowania i zatrudniania obywateli państw trzecich, w tym na europejskiej „zielonej karcie” pozwalającej na pozyskanie dla rozwoju Europy najlepszych światowych talentów. Nowe wydanie solidarności europejskiej to także wspólna ochrona europejskich granic z wiodącą rolą warszawskiej Agencji Frontex.

Polska jest państwem, które stać na aktywność także w odniesieniu do Chin, Indii, Brazylii oraz Bliskiego, Środkowego i Dalekiego Wschodu. Rosnące znaczenie tych państw i regionów na arenie międzynarodowej wymagają ekspansywnych dostosowań także w polityce zagranicznej. Nieufność kręgów rządzących do środowiska przedsiębiorców przyniosła ograniczenie niezwykle ważnej w tych państwach promocji własnych interesów gospodarczych. Należy przestać się bać własnych przedsiębiorców i rozpocząć szerszą akcję wspierania przedsiębiorstw krajowych za granicami. W dobie ekonomizacji stosunków międzynarodowych zadanie to powinno znaleźć się wysoko na liście priorytetów polityki zagranicznej.

Ostatnie dwa lata sprawiły, że Polska jest dzisiaj na arenie międzynarodowej traktowana z dużym dystansem. To wszystko będzie ciążyło na naszych szansach i możliwościach. Tym bardziej trzeba zrobić wszystko, aby Polska ponownie wkroczyła do gry. Z podniesioną głową, dumna ze swoich osiągnięć, a nie oglądająca się za siebie i traktująca innych z podejrzliwością. Miejsce Polski jest w sercu spraw europejskich, a nie na ich peryferiach. Mamy wszelkie predyspozycje, aby być w Unii jednym z rozgrywających. Musimy tylko chcieć i umieć to zrobić.

Za cztery lata Polska ma sprawować w Unii przewodnictwo. Nadszedł najwyższy czas, aby rozpocząć intensywne prace przygotowawcze. Trzeba zapewnić, aby prezydencja w UE oraz przyjęcie wspólnej waluty euro na trwałe umocniły pozycję Polski w Europie. Musimy sprawić, aby Polska zawsze wiedziała co chce w Europie osiągnąć i robiła to dobrze i mądrze. Trzeba tą sprawę wygrać dla Polski i dla Europy.

* * *

Porozumienie Lewica i Demokraci przedstawia Wyborcom Program, który zbudowany został na wartościach utrwalonych w Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej. Chcemy tych wartości bronić i przywrócić i przywrócić wiarę, że Polska może być krajem współpracy, a nie konfliktu; tworzenia, a nie niszczenia; wyboru przyszłości, a nie cofania się w przeszłość.

Państwo, które proponujemy to państwo sprawne, uczciwe i ofiarne w służbie dla społeczeństwa. Chcemy Polski, która będzie łączyć a nie dzielić – Polski szanującej godność człowieka.

Pragniemy państwa rozwoju, równającego do najlepszych bo od tego zależy przyszłość jej obywateli, naszych dzieci. Chcemy godnego miejsca Polski w Europie i świecie i jej udziału w tworzeniu dóbr cywilizacji i kultury ogólnoludzkiej.

Polska powinna być krajem bezpiecznym i gwarantującym bezpieczeństwo przed psuciem i naruszaniem prawa, ograniczaniem wolności obywateli, nierównym traktowaniem ludzi, naruszaniem praw mniejszości i wszechwładzą urzędników.

Chcemy uwolnić ludzi od lęku: zapewnić im pracę, fachową i szybką pomoc w chorobie, nieszczęściu i biedzie, chronić przed samotnością, nierównością i wykluczeniem, zapewnić młodemu pokoleniu równe szanse w dostępie do wiedzy, nauki i kultury.

To jest inny Program i inna wizja Polski od tej, która jest dzisiejszą rzeczywistością – Polski rozliczeń, wszechwładzy służb specjalnych, dzielenia społeczeństwa i pełzającej dyktatury.

Porozumienie Lewica i Demokraci przedkłada ten Program w przekonaniu, że odpowiada on rzeczywistym potrzebom i aspiracjom polskiego społeczeństwa, że chce ono żyć w państwie normalnym, gdzie każdy jest wolny i wie, że żyje i będzie żył w wolnym, przyjaznym kraju, gdzie może swobodnie się rozwijać, gdzie ludzie nie tylko kochają swoją Ojczyznę, ale szanują i lubią swoje Państwo. Są z niego dumni.